

PRZEGLĄD HODOWLANY

„KALIF” Nr. 11 - I - K.H.P., buhaj rasy polskiej czerwonej, ur. w Boguszycach 6.VIII 1918 r.

JAN PETRYCH

LEKARZ WETERYNARJI

uprzednio wolno-praktykujący w Wielkopolsce.

Choroby zwierząt i ptaków, porady w sprawach żywienia i hodowli oraz kupna i sprzedaży zwierząt domowych.

Wyjazdy pozamiejskowe na każdą odległość.

WARSZAWA, UL. OKÓLNIK 11-a (róg Ordynackiej). TELEFON 306-73.

TREŚĆ:

Prof. Karol Różycki:

Rozważania i badania w sprawie norm żywienia dla boczniaków.

Włodzimierz Szczekin-Krotow:

Prądy krwi w hodowli bydła czerwonego polskiego.

Inż. J. Witsman:

O paszy AJW.

Przegląd piśmiennictwa. — Kronika. — Adresy hodowców. — Wiadomości targowe.

Dodatek „Owczarstwo“:

Inż. St. Jełowicki:

Zagadnienie konsumpcji mięsa owczego.

Przegląd piśmiennictwa. — Kronika. — Informacje handlowe.

SOMMAIRE:

Prof. Karol Różycki:

Observations et études sur les normes d'alimentation des porcs à bacon.

Włodzimierz Szczekin-Krotow:

Genéalogie du bétail de race polonaise robe rouge.

Ing. J. Witsman:

Du fourrage AJW.

Revue des livres et publications périodiques. — Chronique. — Adresses des éleveurs. — Nouvelles du marché.

Supplement „L'élevage des ovins“:

Ing. St. Jełowicki:

Le problème de la consommation de la viande ovine.

Revue des livres et publications périodiques. — Chronique. — Informations commerciales.

Administracja „PRZEGLĄDU HODOWLANEGO”

sprzedaje P. P. Prenumeratorom, po cenach ulgowych, następujące prace

ZYGMUNTA IHNATOWICZA:

Organizacja produkcji w zakresie chowu zwierząt gospodarskich

zamiast zł. 12.— zł. 6.50

Podstawy produkcji zwierzęcej   „   „   4.—   „   3.—

Możliwości kartelizacji zbytu pro-
duktów hodowli zwierzęcej   „   „   1.—   „   0.60

KSIĘGARNIA ROLNICZA

Tow. Oświaty Rolniczej

WARSZAWA, MAZOWIECKA 10

Posiada największy wybór książek fachowych z dziedziny gospodarstwa wiejskiego, hodowli zwierząt i t. p.,

uskutecznia szybko wysyłkę zamówionych książek (przy większych zamówieniach bez doliczania kosztów przesyłki),

kompletuje biblioteczki rolnicze na dogodnych warunkach,

poszukuje swoich przedstawicieli z pośród osób zamieszkałych stale na wsi za wynagrodzeniem procentowym i premjowem (Szczegóły — listownie).

POLSKI INSTYTUT WEŁNOZNAWCZY

w W A R S Z A W I E

przyjmie dwóch bezpłatnych **praktykantów** od zaraz

Zgłoszenia i referencje na piśmie prosimy przesyłać pod adresem Instytutu:
UL. MADALIŃSKIEGO 87.

HODOWCY!

Nie zginie Wam odtąd ani jedna sztuka bydła przy wzdęciu wzgl. kolkach, bo uratuje je „KREOLA”, chem. lechn. środek usuwający te choroby. Odrzućcie trokar i rurę przetykową. Zabiegi te raczej dobijają bydło, zamiast je ratować.

CO TO JEST KREOLA? Jest to proszek 200 g, który wsypuje się do butelki wody i wlewa się w gardło choremu bydłciu. Nie wolno trzymać języka, ponieważ utrudnia się polykanie cieczy. Wzdęcie wzgl. kolki przechodzą do 20 minut – nie wolno się denerwować i nie stosować innych zabiegów. **Kreola nigdy nie zawodzi.** Cena kartonu (dawki) 2.– zł. Dla organizacji roln. rabat. Próbki 1 szt. za zwrotem porta 1 zł. w znaczkach poczt.

KREOLA została wypróbowana przez M. T. R. Lwów (Zw. Instruktorów) WKP. IZBĘ ROLNICZĄ (inż. Brzeski) ŚL. IZBĘ ROLNICZĄ, Katowice, Zarząd dóbr Okocim, Żywiec, Czernielów Maz. p. Borki W. p. Podleski itd. Tow. Rolnicze Bielsko, Śl. Zw. Rolników i zawsze dała jaknajlepsze wyniki, nawet w najkrytyczniejszych momentach wzdęcia i kolki. Sposób użycia jest bardzo prosty, nawet pasterz może stosować Kreolę.

Wytwórnia: **AL. CZAJKOWSKI** (Chem. Laborat. Salus) **CIESZYN (Śląsk).**

Kreola jest rejestrowana przez Ministerstwo Spr. Wewn. Nr. rej. 1429 i tylko z tą liczbą na etykiecie jest prawdziwa. Wystrzegać się falsyfikatów.

Wysyłamy również: **SIARCZAN ŻELAZA** do tępienia chwastów, wiązania azotu w oborniku i gnojówce, opryskiwania sadów owoc. Najtańszy sposób, przyjęty zagranicą. Cena 100 kg siarczanu żel. 15.– zł.

CALSAN

jodowana sól mineralna, zawierająca łatwo przyswajalny fosforan wapnia, jod, chlor, sól, żelazo i t. d.
— niezbędna dla krów dojnych, trzody chlewnej, drobiu, zwierząt młodocianych;
— uzupełnia braki składników mineralnych w paszy, a tem samem niedopuszcza do wycieńczenia organizmu, t. j. do utraty sił odpornych przeciw chorobom (ronienia, zatrzymania łożyska) i płodności.

Laboratorjum Chemiczno-Farmaceutyczne „VAPOR” S. z. o. o. Warszawa.

Zarząd D/H. Balkowski i Herynowski Warszawa, Al. Jerozolimskie Nr. 23. Telef.: 210-27 i 210-37

PRZEGLĄD HODOWLANY

MIESIĘCZNIK ILUSTROWANY, POŚWIĘCONY TEORJI I PRAKTYCE HODOWLI ZWIERZĄT DOMOWYCH
Z DODATKIEM „OWCZARSTWO”

pod redakcją Inż. STEFANA WIŚNIEWSKIEGO

Komitet Redakcyjny

Prof. Dr. L. Adametz z Krakowa (Wiednia), A. Budny z Bychawy, J. Czarnowski z Łęk, Inż. W. Dusoge z Warszawy, Z. Ibatowicz z Warszawy, Doc. Dr. T. Konopiński z Poznania, Prof. Dr. H. Malarski z Dublin, Prof. Dr. K. Malsburg z Dublin, M. Markijanowicz z Warszawy, Prof. Dr. Z. Moczarski z Poznania, Prof. R. Prawocheński z Krakowa, Prof. Dr. J. Rostafiński z Warszawy, Prof. K. Różycki z Dublin, Inż. T. Rysiakiewicz z Warszawy, Prof. J. Sosnowski z Warszawy, Dr. B. Strusiewicz z Torunia, Wł. Szczekin-Krotow z Warszawy, M. Trybalski z Warszawy, Inż. L. Turnau z Chłopów i Inż. Z. Zabielski z Puław.

ORGAN POLSKIEGO TOWARZYSTWA ZOOTECHNICZNEGO W WARSZAWIE

REDAKCJA i ADMINISTRACJA mieści się w Warszawie przy
ul. Widok 3. Nr. telefonu 684-56.

PRZEDPŁATA wraz z przesyłką pocztową, płatna na konto P. K. O.

Warszawa Nr 6476, wynosi KWARTALNIE 6 Zł., NUMER POJEDYNCZY 2,50 Zł.
Zmiana adresu 50 gr.

OGŁOSZENIA w stosunku 140 zł. za stronę, na 2, 3 i 4 stronie okładk
180 zł. Ustępstwa od cen tych udziela się zależnie od liczby powtórzeń bez
zmiany tekstu, od 5—40 procent. Bezpłatna zmiana tekstu tylko przy całorocz-
nych zamówieniach i nie częściej, niż raz na kwartał. Dla poszukujących posad
50 procent zniżki.

Przedpłata, nie wniesiona do dnia 10 pierwszego miesiąca kwartału, będzie pobierana w drodze zaliczki pocztowej

z dodatkiem 2— zł na koszty zaliczki. W razie niewykupienia zaliczki administracja wstrzymuje wysyłkę pisma, co jednak nie zwalnia przedpłaciciela od zobowiązań. Zobowiązania przedpłacicieli ustają dopiero z chwilą odwołania przedpłaty. Odwołanie nastąpić może tylko z końcem kwartału. Do pierwszego zeszytu każdego kwartału dołączone będą dla ułatwienia przesyłki pieniądze blankiety przekazowe P. K. O.

Prof. Karol Różycki.

Rozważania i badania w sprawie norm żywienia dla boczniaków.

Na podstawie pierwszego sprawozdania ze stacji kontroli trzody chlewnej zarodowej w Starym-Brześciu zdaliśmy sobie sprawę, że nasz materiał zarodowy nie przyrasta w tem tempie, jak materiał zarodowy szwedzki. Przyczyn doszukiwać się można w materiale lub w normach żywienia. Normy zapożyczone zostały ze Szwecji, opierają się one na najnowszych badaniach Hanssona i dają tam doskonałe wyniki.

Każdy materiał trzody chlewnej wymaga odpowiedniego zbadania i ustalenia najodpowiedniejszych norm żywienia.

Normy szwedzkie nie od razu znalazły wyraz w obecnej postaci. Przechodziły one cały szereg ewolucyj i zmian ciągłych, doskonalono je ustawicznie i dostosowywano do każdorazowych potrzeb. Podobnie ma się sprawa z normami używanymi w Danii. Tam od szeregu lat widzimy również ustawiczne zmiany. Dopiero w roku 1929 przyjęto ogólne normy dla stacyj kontroli trzody zarodowej¹⁾.

Porównajmy normy podane przez Becka z normami Hanssona:

waga kg	jednostek Beck	dziennie Hansson	białka Beck	dziennie g Hansson	białka w jedn. g Beck	Hansson
15	0,8	0,9	89	113	110	125
20	1,0	1,1	93	138	100	125
30	1,45	1,5	149	180	100	120
40	1,95	1,9	190	218	100	115
50	2,40	2,3	237	253	100	110
60	2,65	2,6	255	273	95	105
70	2,90	2,8	274	280	95	100
80	3,10	3,0	285	275	90	95
90	3,25	3,2	300	288	90	90

Normy Hanssona są pod względem ilości jednostek, aż do wagi 30 kg cokolwiek silniejsze, poczem normy Becka je przewyższają. Pod względem dziennej ilości białka są normy Becka do wagi 70 kg słabsze, zwłaszcza znaczna różnica panuje do wagi 40 kg. Normy duńskie zawierają naogół więcej energii a mniej białka.

Poniżej podaję oryginalne normy Becka, składające się z ziarna (50% jęczmienia, 25% pszenicy i 25% kukurydzy), oraz według norm Hanssona obliczone normy, stosowane w naszej stacji (skład ziarna: 50% jęczmienia, 25% pszenicy i 25% owsa).

Waga kg	mleka odtłuszczonego kg		ziarna kg	
	Beck	Hansson	Beck	Hansson
15	1,5	2,3	0,55	0,55
20	1,5	2,8	0,6	0,65
30	2,1	3,4	1,1	0,80
40	2,4	3,8	1,55	1,35
50	3,0	3,8	1,9	1,75
60	3,0	3,8	2,15	2,00
70	3,0	3,4	2,4	2,35
80	3,0	2,8	2,6	2,65
90	3,0	2,5	2,75	3,00

¹⁾ 130te Beretning fra Forsøgslaboratoriet. 17da Beretning om sammenlignende Forsøg med Svin fra statsanerkendte Avlscentre af N. Beck. København, 1929.

Normy stosowane w stacjach duńskich zawierają mniej mleka do wagi 70 kg, zwłaszcza wybitnie mniej do wagi 40 kg; zawierają one jednakowe ilości ziarna do wagi 20 kg, poczem dawki ziarna zwiększają się aż do wagi 70 kg, następnie zaś maleją. Normy te są w porównaniu z normami Hanssona wybitnie słabsze, zwłaszcza w wieku najmłodszym.

Normy te dostosowane są widocznie do potrzeb tamtejszego materiału, który ma, być może, inne wymagania aniżeli materiał szwedzki.

Nasz materiał odznacza się naogół nieco powolniejszym przyrostem do wagi między 50 a 60 kg. Chcąc wypośrodkować, jaka jest tego przyczyna, rozpoczęliśmy cykl badań, jeszcze nie ukończonych, których część pierwszą jako dość charakterystyczną chciałbym podać do wiadomości.

Abstrahując od materiału, mogą dwie przyczyny wywierać wpływ i powodować te niekorzystne objawy: niedostateczna ilość białka lub niedostateczna ilość energii.

Wychodząc z tego założenia ustaliliśmy dwie normy, różniące się zawartością białka lub zawartością energii:

waga kg	jednostek dziennie grupa		białka w jednostce g grupa	
	I	X	I	X
25	1.4	1.4	135	115
30	1.5	1.5	135	115
35	1.8	1.8	130	110
40	1.9	2.0	125	110
45	2.2	2.3	120	105
50	2.3	2.4	115	105
55	2.4	2.5	115	105
60	2.5	2.6	110	105
65	2.6	2.7	110	105
70	2.8	2.8	105	105
75	2.9	2.5	100	100
80	3.0	2.4	100	100

Projekt norm przewiduje dla wag 25 i 35 kg nieco wyższe ilości jednostek aniżeli normy Hanssona

waga kg	dni paszy		jednostek dziennie	jednostek w okresie	białka w jednostce g	białka w okresie kg	mleka kg grupa	ziarna kg grupa
	I	X						
24.2	24.4	7	1.33		183		3.98	0.71
28.1	27.6	7	1.48		201		4.40	0.77
31.4	33.2	7	1.55	30.52	212	4.17	4.62	0.88
							2.52	1.20
							4.45	1.01
34.2	36.4	7	1.70	1.83	222		4.41	1.12
35.8	39.8	7	1.79	1.99	229		4.40	1.28
41.2	44.2	7	1.95	2.14	241		4.40	1.44
43.7	49.3	7	2.09	2.35	254		4.31	1.54
47.6	52.9	7	2.20	2.45	262		4.28	1.63
51.1	56.9	7	2.29	2.60	275		4.03	1.80
55.4	60.5	7	2.38	2.72	270		3.79	1.96
59.2	66.1	7	2.50	2.83	272		3.63	2.10
63.4	71.3	7	2.59		280		3.54	2.20
66.8		7	2.68		286	17.98		
							91.0	16.52
							49.7	23.34
							4.45	1.01
							2.66	1.46
							4.41	1.12
							2.79	1.60
							214	
							227	
							247	
							259	
							275	
							287	
							296	
							300	
							3.63	2.10
							3.60	2.38
							288.7	112.6
							201.6	124.6
							3.41	2.38
							3.60	2.38
							3.19	2.52
							2.98	2.08
							3.02	2.66
							2.88	2.10
							3.60	2.16
							4.19	5.40
							260	
							3.60	2.16
							43.5	36.3
							66.2	44.4
							36.3	44.4

i Becka, równocześnie, przy pozostawieniu jednakich ilości jednostek dla obu grup, przewiduje dla grupy I znacznie wyższe ilości białka aniżeli normy szwedzkie, dla grupy X ilości niższe, jednak wyższe od norm duńskich. Dla klas wagowych od 40 do 65 kg, powinna grupa I otrzymywać normy jednostkowe Hanssona, grupa X normy Becka, w obu wypadkach ilości białka są wyższe niż w odpowiednich normach. Przy wadze 70 kg otrzymują obie grupy jednakowe ilości jednostek wedle norm Hanssona i cokolwiek więcej białka w jednostce. Od wagi 75 kg otrzymują obie grupy jednakowe ilości białka, obie — mniejsze ilości jednostek, niż normy duńskie i szwedzkie to przewidują, grupa X znacznie mniejsze ilości niż I. Ilości białka w jednostce otrzymują obie grupy jednakowe, wyższe aniżeli w normach wymienionych.

Normy te miały na celu zbadanie, czy w wieku najmłodszym, przy jednakowej ilości energii (jednostek), znaczny dodatek białka wpływa korzystnie na rozwój; dalej, czy w wieku średnim potrzebne jest raczej zwiększenie zawartości energii w paszy, czy zwiększenie ilości białka. Normy przy wadze od 75 kg miały na celu wykazanie czułości reakcji prosiąt na zmniejszenie ilości energii.

Badanie przeprowadzono na dwu grupach prosiąt o wadze początkowej, w dn. 25/I 1930:

grupa I 24,2 + 24,9 + 24,7 + 23,3 = 97,1 średnio 24,2 kg
 „ X 24,5 + 25,7 + 23,5 + 24,1 = 99,8 średnio 24,4 kg

Prosięta ważono co tydzień i stosownie do wagi układano normę paszy, składającą się z mleka odłuszczonego i mieszaniny ziarna (skład jak w Starym-Brześciu), stosownie jednak do apetytu prosiąt zmieniano codziennie paszę w miarę potrzeby.

Przebieg doświadczenia przedstawia się następująco:

Z powyższego zestawienia wynika:

grupa	dni paszy	przyrost ogólny kg	przyrost dzienny g	ilość jedn.	jedn. na 1 kg
I	21	10,0	476	30,52	3,05
X	21	12,0	571	30,87	2,57
I	70	36,2	517	155,90	4,30
X	63	34,9	554	132,37	3,79
I	7	5,2	742	19,67	3,78
X	7	3,2	457	20,09	6,27
I	14	12,3	878	41,51	3,37
X	21	11,3	538	52,85	4,67

W pierwszym okresie dwutygodniowym, z początkowej wagi, okrągło 24 kg, podniosła się grupa I o 10 kg, grupa X o 12 kg; ilość jednostek była jednakowa, okrągło 30, natomiast ilość białka grupy X była mniejsza o 740 g, mimo to grupa X wymagała na 1 kg przyrostu o 0,48 jednostek mniej. Znaczyłoby to, że energia w postaci ciał bezazotowych jest korzystniejsza dla wywołania przyrostu i że nadmierna ilość białka nie wpływa korzystnie.

W okresie drugim przy wadze od 30 do 70 kg zużyła grupa I 155 jedn. prawie 18 kg białka, przyrosła o 36 kg, zyskując dziennie po 517 g, zużyła na 1 kg przyrostu 4,3 jedn.; grupa X zużyła 132 jedn. 16 kg białka, przyrosła o 35 kg, zyskując dziennie po 554 g, zużyła na 1 kg przyrostu 3,79 jedn., przyrost trwał o tydzień krócej. W okresie tym otrzymywała grupa X większe ilości jednostek przez cały czas, zaś mniejsze ilości białka i tu, jak poprzednio, zaznacza się wydatnie obecność energii w postaci związków bezazotowych.

Dla przekonania się, czy nie jesteśmy w błędzie, próbowaliśmy od wagi około 75 kg stosować obu grupom jednakowe ilości białka, zmniejszając znacznie ilość energii grupie X. Grupa ta reagowała w ten sposób, że na przyrost 11,3 kg potrzebowała 21 dni, podczas kiedy grupa I przyrosła o 12,3 kg w ciągu 14 dni.

Z tego pobieżnego, tymczasowego komunikatu wynikałoby, że dążenie do nadmiernie wysokich dawek białka nie prowadzi do najkorzystniejszego wyniku, że podniesienie natomiast zawartości energii w paszy w postaci związków bezazotowych ma doniosłe znaczenie, że być może należałoby normy dla naszych świń zmienić w tym kierunku, aby w pewnych okresach wzmóc zawartość jednostek. Należy jednak poczekać do wyników dalszych badań.

Włodzimierz Szczekin-Krotow.

Prądy krwi w hodowli bydła czerwonego polskiego.

(Związek Warszawski).

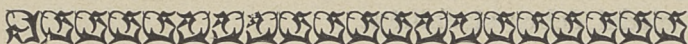
Temat, który zamierzam omówić w tym artykule, był poruszony przeze mnie w referacie wygłoszonym na wiosennym zebraniu inspektorów hodowli C. T. O. i K. R., a poświęconym sprawom licencji bydła czerwonego polskiego.

Mając cele ściśle praktyczne, nie będziemy wyszczególniać w naszych zestawieniach wszystkich stadników, które zostały wpisane do ksiąg rodowych Związku. W opracowaniu niniejszem uwzględnimy tylko te stadniki, które były czynne, jako reproduktory, w ostatnich latach w oborach związkowych i posegregujemy je według prądów czyli według ich pochodzenia w prostych liniach męskich.

W tablicach dołączonych do artykułu, a przedstawiających główne prądy, po prawej stronie nazwy stadnika w kolejnym porządku podajemy numer licencji, datę urodzenia oraz ilość punktów, które stadnik uzyskał za budowę. Pod nazwą stadnika podajemy nazwę jego matki, jej numer licencji oraz przeciętną wydajność mleka i procent tłuszczu z 3 lat zrędu, względnie 2 lub 1 roku, jeżeli dana sztuka krócej była pod kontrolą.

Stadniki w ostatnich latach używane w oborach związkowych należą do pięciu prądów: 1. Gładysza, 2. Figlarza, 3. Piasta, 4. Kapitana, 5. Amora. Szerze rozpowszechnienie mają pierwsze trzy prądy, pozostałe zaś dwa w najbliższych latach prawdopodobnie nie będą miały przedstawicieli męskich.

Sprawa doboru stadników w związku warszawskim przedstawia się zupełnie zadowolająco, jeżeli sądzić będziemy o pokroju na podstawie punktów, uzyskanych przy licencji, a cechach użytkowości mlecznej na podstawie wydajności matek. Przeciętna ilość punktów za pokrój stadników w pierwszych trzech prądach wynosi—82,8, a przeciętna wydajność matek równa się 3313 kg mleka o procencie tłuszczu 3.93, co daje rocznie 130.34 kg tłuszczu. Dla orientacji podam, że przeciętna matek stadników zapisanych do III tomu księgi rodowej M. T. R. w Krakowie, obejmującej okres czasu od r. 1921 do 1929 włącznie, według moich obliczeń, wynosi 2668 kg mleka przy procencie tłuszczu 3.86. Przeciętna wydajność mleka obliczona za 2 lata zrędu u poszczególnych sztuk wahała się od 1166 do 4571 kg, a procent tłuszczu od 3.21 do 4.73. Co się tyczy ilości prądów to na podstawie ksiąg rodowych dało się wyróżnić 18 prądów, nie licząc pojedynczych sztuk,

których pokrewieństwa między sobą nie można było ustalić.

Pod względem budowy na pierwsze miejsce wysunąć należy prąd Figlarza, drugie miejsce zajmuje prąd Gładysza, a na trzecim i ostatnim stoi prąd Piasta. Przeciętna ilość punktów stadników z tych prądów jest następująca 83.9 82.4 i 81.8.

Jeżeli chodzi o samych protoplastów tych prądów, to Figlarz miał — 80 p., Gładysz i Piast po 82. Wymienione wyżej trzy prądy różnią się między sobą zasadniczo pod względem typu. Sam Figlarz, jak i przeważająca ilość jego potomstwa wykazują typ więcej mięsny niż pozostałe dwa prądy, przy czym Piast, jak i większość potomstwa po nim, była wyraźnie typu mlecznego. Prąd Gładysza zbliżony jest do prądu Piasta, ale w porównaniu do tego ostatniego wykazuje większe wyrównanie przy mniejszych skrajnych odchyleniach. Powyższe obrazuje następująca tablica, w której podajemy ugrupowanie stadników według uzyskanych przy licencji punktów za budowę.

Nazwa prądu	Ilość punktów							
	66—70	71—75	76—80	81—85	86—90	91—95	96—100	
Gładysza	2	3	6	13	8	3	—	35
Figlarza	—	2	8	15	5	4	1	35
Piasta	4	4	4	4	6	4	1	27
Razem	6	9	18	32	19	11	2	97*)

Pewne podobieństwo w budowie stadników po Gładyszu i Piaście po części tłumaczy się tem, że Gładysz pochodził po stadniku Mieczniku, z córkami względnie z wnuczkami którego był łączony Piast. Lepsza budowa stadników prądu Figlarza w porównaniu do poprzednich dwóch zależała nie tylko od zdolności Figlarza i jego synów do przekazywania potomstwu mięsnych form, a i od tego, że krowy w oborach, skąd wyszły stadniki po synach Figlarza, były o masywniejszej budowie. Następnie nadmienić należy, że niezawsze stadniki z prądu Piasta były dostatecznie intensywnie chowane do roku.

Pod względem mleczości najwyższą przeciętną wydajność wykazują matki stadników spotykanych w prądzie Piasta, drugie miejsce zajmują sztuki z prądu Figlarza, i stosunkowo niższą przeciętną mają matki stadników z prądu Gładysza, jak to wynika z następującego zestawienia:

Prąd	Wydajność matek stadników	
Gładysza	3100 kg mleka	3,90% tłuszczu 121,31 kg tł
Figlarza	3402 " "	3,91% " 133,06 " "
Piasta	3493 " "	4,00% " 139,88 " "

*) Do ugrupowania weszły nie wszystkie stadniki, gdyż niektóre, zaliczone do II kat., nie były punktowane.

Największe wahania w wydajności mleka i wartości w niem tłuszczu spotykamy w prądzie Gładysza, a najwięcej wyrównane pod tym względem są sztuki z prądu Piasta.

Powyższe obrazują następujące tablice.

Ugrupowanie matek stadników według wydajności mleka.

Prąd	2000	2500	3000	3500	4000	4500	5000	5500	6000	kg
Gładysza	1	6	13	14	5	1	—	—	2	42
Figlarza	1	3	9	11	11	5	2	—	—	42
Piasta	—	1	6	8	7	6	—	1	—	29
Razem	2	10	28	33	23	12	2	1	2	113

Ugrupowanie matek stadników według % tłuszczu.

Prąd	3,15	3,35	3,55	3,75	3,95	4,15	4,35	4,55	4,75	4,95	5,15	
Gładysza	1	—	1	8	10	19	2	—	1	—	—	42
Figlarza	—	—	1	3	11	20	4	2	—	—	—	42
Piasta	—	—	—	4	8	8	7	1	1	—	—	29
Razem	1	—	2	15	29	47	13	3	2	—	—	113

Z powyższego widać, że około połowy stadników pod względem budowy i użytkowości matek odpowiada wymaganiom stawianym przy zapisywaniu do pierwszej kategorii. Mimo to tylko nieznaczna część stadników mogłaby być zapisana do pierwszej kategorii według nowych zasad, gdyż większość sztuk pochodzi po matkach o bardzo krótkim rodowodzie, a często nawet po sztukach bez wiadomego pochodzenia.

Wskutek tego, aczkolwiek w linjach męskich rodowody sprowadzają się do 3-ch stadników, w matkach na 113 stadników mamy około 80 linii ze sobą bodaj niespokrewnionych lub spokrewnionych w bardzo małym stopniu. To wskazuje nam, że typ stadników nie może być skonsolidowany dostatecznie nawet w granicach jednego prądu. Pożądane wyrównanie będzie osiągnięte dopiero po wyrównaniu materiału żeńskiego pod względem pochodzenia i typu. Nie stawiam tu żadnego zarzutu pod adresem kierunku pracy hodowlanej, prowadzonej przez Związek. Uważam bowiem, że zrobione zostało to, co w obecnych warunkach i przy obecnym stanie hodowli było możliwym, mianowicie, wybrano stadniki lepszej budowy i pochodzące po matkach o lepszej użytkowości.

Niestety niezawsze wpływ związku na poszczególne hodowców był tak silny, aby można było ich powstrzymać od chowania byczków po nieodpowiednich matkach i trzymania takowych jako re-produktorów, czem głównie tłumaczy się nieodpowiedni dobór stadników.

Łotr 37^I 25.IV.21 90
Dakota 194^I 3 l. 2655×4.07

Czarus 154^{II} 11.XII.29 85
Żołnierka 630^{II} 3 l. 3992×3.76
(Krośniewice)

Karas 108^{II} 16.XII.25 89
Kozia 118^{II} 1 r. 1690×3.46
(Berdówka)

Agat 109^{II} 11.VIII.26 93
Astra 362^{III} 2 l. 2329×3.95
(Promnik)

Sułtan 79^I 29.III.27 84
Sarna 408^{II} 3 l. 2621×3.59

Ławnik 162^{II} 18.II.29 81
Łania 553^{II} 3 l. 3771×3.95
(Zagaje)

Werwus 163^{II} 10.XI.29 86
Wenus 745^{II} 2 l. 3139×4.16
(Sucha)

As — 3.VII.31
Arka 42^I 2 l. 3016×4.18
(Sucha)

Nurek 47^I 29.XI.22 83
Estrada 2^I 3 l. 4393×4.01
(Radzemię)

Numerus Clausus 25^I 19.II.23 83
Antypka 88^{II} 3 l. 3021×4.18

Kalman 140^{II} 4.1.26 77
Kozula 29 ob. 3 l. 2252×3.98
(Miączyn)

Hakon 125^{II} 25.X.25
Harda 50^{II} 3 l. 3143×3.86
(Żelazna)

Migdał 21^I 13.XI.20 81
Grzanka 3^I 2 l. 2701×3.01

Ułan 50^I 11.II.25 81
Ulińska 349^{II} 3 l. 3254×3.68

Wicher 149^{II} 6.IX.28 74
Wydra 418^{III} 3 l. 2976×4.58
(Bartoszkówka)

Metal 29^I 19.III.29 70
Dakota 194^I 3 l. 2655×4.07

Wis 157^{II} 8.IV.29 89
Wisła 490^{II} 2 l. 2840×3.89
(Ruszcza)

Gładysz 1^I 11.V.15 82
Altana 30R 3 l. 3184×4.11

Kalif 11^I 16.VIII.18 83
Agronomja 116R 3 l. 3121×3.79

Nagły Wniosek 50^I Zw. B.
Dakota 194^I 3 l. 2655×4.07

Łucznik 150^{II} 15.II.27 89
Ława 164^{II} 2 l. 2609×3.98
(Goładkowo)

Wierny 36^I 29.III.24 86
Nelly 205^{II} 3 l. 2415×3.62
(Nieborów)

Amor 148^{II} 1.I.30 74
Aryma 765^{II} 2 l. 2666×3.83
(Sierakowo)

Okoń 32^I 26.X.23 76
Falbana 7^I 3 l. 3234×3.81

Neptun 115^{II} 30.I.27 74
Niwa 375^{II} 3 l. 2415×3.55
(Wola Drzazgowa)

Wulkan 56^I 22.II.24 86
Rakieta 151^{II} 2 l. 3378×4.00

Delfin 159^{II} 16.IX.28 70
Dewotka 322^{III} 2 l. 2433×4.02
(Abramów)

Wampir 14^I 3.II.24 87
Matrona 210^{II} 2 l. 3240×3.60

Żbik 102^I 6.IX.28 80
Żaba 247^{II} 4 l. 3032×3.98
(Sierakowo)

Sęp 100^I 18.I.28 82
Sikora 408^{II} 3 l. 3435×4.01
(Dembsko)

Węgrzyn 57^I 27.II.24 92
Kukułka 123^{II} 1 r. 2434×3.81
(Krośniewice)

Arlekin 138^{II} 10.XI.27 80
Aktorka 465^{II} 3 l. 3511×3.88
(Lasocin)

Figaro 17.VIII.30
Figa 1350^{III} 2 l. 3483×3.72
(Szasty)

Cygan
Cyganka 196^{II} 3 l. 3684×4.00

Budrys 88^I 28.XII.27 93
Bułanka 551^{III} 3 l. 3501×3.85
(Chyliczki)

Magnat 104^{II} 21.II.26 82
Malina 208^{II} 3 l. 3068×3.71
(Domanowice)

Filar 143^{II} 12.I.29 82
Fraelka 901^{II} 1 r. 2769×4.03
(Górkij)

Tenor 110^{II} 11.II.27 78
Titina 406^{II} 3 l. 2807×3.68
(Mchówek)

Bałamut 153^{II} 7.II.27
Bandera ob. 70 1 r. 2587×4.03
(Mchówek)

Litawor 6^I 6.V.20 79
Fanfara 6^I 2 l. 3302×3.96

Łobuz 60^I Z. B.
Łania 304^{II} 1 r. 2509×4.09

Zuch 103^I 27.I.29 84
Zazula 770^{II} 3 l. 5645×4.05
(Niwki)

Zefir 122^I 29.III.30 78
Zazula 770^{II} 3 l. 5645×4.05
(Lipie)

Po tych ogólnych uwagach przechodzimy do rozpatrywania poszczególnych prądów i zaczniemy od najstarszego w naszej hodowli prądu Gładysza. Stadnik ten, urodzony w r. 1915 w Boguszycach, znanej oborze p. F. Wierzbickiego, pochodził po miejscowej krowie Altanie hodowli włościańskiej i Mieczniku, który był sprowadzony do Niwek z Małopolski, a następnie przeszedł do Boguszyca. Jak na owe czasy Altana wyróżniała się b. dobrą wydajnością mleka i wysokim procentem tłuszczu, dając przeciętnie rocznie z 3 lat 3184 kg mleka o 4,11% tłuszczu. Matka Miecznika — Tyrolka również miała dobrą wydajność mleka i wybitny procent tłuszczu, jej roczna wydajność za r. 1906/7 wynosiła 3207 kg mleka przy procencie tłuszczu 4.40. W tymże roku kontrolnym Malinka, matka stadnika Bolka ojca Miecznika, dała 2936 kg mleka o procencie tłuszczu 4.64. Jeszcze większy procent tłuszczu miała krowa Góralka I matka stadnika Hurko, który był dziadkiem Miecznika z ojcowskiej strony. Jej wydajność roczna wynosiła za tenże rok 2988 przy 4.73 procencie tłuszczu. Stadnik Hurko był synem Starosty II, a wnukiem Starosty, zapisanego do ksiąg rodowych krakowskich pod Nr. 1. Więc prąd Gładysza wywodzi się od pierwszego stadnika rasy c.-p. zapisanego do ksiąg rodowych, co jest tem cenniejsze, że Gładysz miał nawet według dzisiejszych wymagań b. dobre pochodzenie pod względem użytkowości. Pewną objeckę nasuwa ta okoliczność, że w pierwszym tomie ks. rod. oprócz Malinki Nr. 506 spotykamy drugą krowę Malinkę Nr. 331, która pochodząc z tejże obory co i pierwsza za ten sam rok kontrolny wykazała identyczną wydajność mleka i procent tłuszczu. Obecnie w oborach związkowych spotykamy potomstwo po trzech synach Gładysza: Kalifie, Litaworze i Łotrze. Po tym ostatnim pozostał tylko jeden stadnik Czarus i na nim prawdopodobnie skończy się męska linja Łotra. Natomiast potomstwo po pozostałych dwóch stadnikach ma wszelkie szanse do dalszego utrzymania się w męskich linjach i dlatego też szczegółowiej je omówimy, powiemy tak o samych stadnikach, jak i o ich potomstwie.

Litawor pochodził po boguszyckiej krowie Fanfary, córce Światowida i Anarchji. Przeciętna wydajność Fanfary z 2 lat wynosiła 3302×3.96 . Pod względem budowy Litawor był słabszy od Łotra, był wyższy, stosunkowo krótszy i gorzej umięśniony. Jako reproduktor był używany do wieku lat 11 kolejno w następujących oborach: Mchówek, Dembsko i Roś.

Wartość stadnika na podstawie danych z Mchówka określam na 2436×4.37 . Niski index mleczności wypadł mojem zdaniem dlatego, że krowy w Mchówku

były niedostatecznie żywione. Zdolności swe do powiększenia procentu tłuszczu wykazał Litawor również i w Dembsku. Poza tem w Dembsku przy chowie kaziroduczym nie było wypadku ani wad w budowie ani w umaszczeniu. Po Litaworze i krowie, należącej do Szkoły Hodowlanej w Liskowie, Zazuli odchowane zostały dwa stadniki Zuch i Zefir. Stadniki te w 3 dni po urodzeniu ważyły po 40 kg,

Buhaj rasy czerwonej polskiej „Zuch” 103^I wnuk „Gładysza”. Mleczność matki „Zazuli” 770^{II} przec. z 3 lat 5645 kg — 4,05% tł. maj. Niwki.

a w wieku 12 miesięcy blisko 400 kg. Obecnie w wieku 3 lat Zuch może ważyć ponad 700 kg. Zefir jest roślejszy, ale lżejszej budowy. Ze względu na rekordową wydajność Zazuli stadniki te powinny przyczynić się do podniesienia wydajności bydła czerwonego polskiego. Przeciętna roczna wydajność Zazuli z 3 ostatnich lat wyniosła $5645 \times 4,05$.

Pochodzenie Zazuli bliżej nie jest znane, jak pisałem o tem na łamach Przeglądu Hodowlanego, ale z pewnością można powiedzieć, że pochodzi ona po rodzicach czerwonych. Przez 6 lat dała Zazula 5 zdrowych cieląt, dobrze umaszczonech. Pierwszy byczek nie był chowany, 1 jałówka i 2 byczki zostały odchowane, a jedna jałówka po Zuchu chowa się obecnie. Podczas przedostatniej ciąży wskutek uderzenia przez inną krowę Zazula poroniła. Te szczegóły podaję w celu udowodnienia, że Zazula mimo braku pochodzenia odpowiada przynajmniej wymaganiom przy zapisywaniu krów do II kat., a zatem Zuch ma wszystkie dane ku temu, żeby nadana mu I kat. przed ustaleniem nowych zasad licencji była uznana przy zapisywaniu potomstwa do ksiąg rodowych. Zuch przez 1½ roku był reproduktorem w Dembsku, gdzie pozostawił ładne potomstwo nawet przy chowie kaziroduczym, a na wiosnę r. b.

przeszedł do Niwek. Pokładam nadzieję, że stadnik ten nie tylko podniesie pod każdym względem poziom obory w Niwkach, lecz da również szereg pierwszorzędnych reproduktorów.

Najstarszym z synów Gładysza był Kalif¹⁾, urodzony w r. 1918 i pozostawiony jako reproduktor w Boguszycach. Tam znajdował się on do r. 1923, a następnie przeszedł do Wiśniewy. Kalif pochodził po krowie Agronomji hodowli włościańskiej. Przeciętna roczna jej wydajność z 3 lat wynosiła 3121×3.79 .

Kalif pozostawił liczne potomstwo, wśród którego były dobre stadniki, które jednak większego wpływu na hodowlę nie wywarły.

Nie będę ich wliczał, kto bliżej zechce się zainteresować, znajdzie wykaz ich w załączonym zestawieniu. Zatrzymamy się tylko na dwóch: Nurku i Węgrzynie. Nurek pochodził po Estradzie, najmleczniejszej krowie z boguszyckiej obory. Estrada była córką Agronomji i Światowida, a zatem w rodowodzie Nurka spotykamy inbred na Agronomję. Wydajność Estrady wynosiła przeciętnie za trzy lata 4393×4.01 , co bardzo zachęcało hodowców do kupna Nurka, ale obory produkujące byki wstrzymały się od kupna tego stadnika z obawy przed białą plamą, jaką miał on na brzuchu. Bezpośrednie potomstwo po tym stadniku białych plam nie miało. Stwierdzić należy, że pod względem pokroju dał Nurek dobre potomstwo męskie, lecz mała mleczność krów, z którymi był łączony stoi na przeszkodzie szerszemu wykorzystaniu wszystkich tych stadników, jedynie dwa z nich zasługują na uwagę: Werwus i As. Matka pierwszego Wenus, krowa drugiej kategorii bez wiadomego pochodzenia, miała przeciętnie rocznie z 2 lat 3139×4.16 ; matka drugiego Arka pierwszej kategorii o przeciętnej wydajności z 2 lat 3016×4.19 .

O drugim z wymienionych wyżej synów Kalifa mianowicie Węgrzynie właściwie nie warto wspominać, gdyby nie to, że znajdował się w Niwkach, w oborze, która zajęła miejsce Boguszyckiej. Węgrzyn pochodził po krowie „Kukułce“, najwyższa roczna wydajność której wynosiła 2434 kg mleka przy 3.81% tłuszczu, przeciętna zaś mleczność roczna w Niwkach z całej obory w przeciągu szeregu lat trzymała się około 3400, a procent tłuszczu wynosił 4.0. Matka Kukułki nie miała licencji, ojciecznaczony jako miejscowy, to znaczy jeden ze stadników chowanych w Wiśniewie, skąd pochodził Węgrzyn.

W kupnie tego stadnika była jedna dodatnia strona. Był to stadnik w dobrym typie miejscowego bydła, harmonijnej budowy, o żywym a łagodnym temperamencie. Dostał wysoką punktację za budowę. Potomstwo dawał wyrównane, do siebie podobne. Niestety wydajność mleka według dotychczasowych badań wyraźnie obniżał. Wartość tego stadnika określam na 2590×3.98 .

Za najlepszego z synów Węgrzyna uważam Sępa, który moim zdaniem pod względem budowy nawet jest lepszy od swego ojca a pod względem użytkowości powinien być lepszy, gdyż pochodzi po znacznie lepszej matce. Sikora, matka tego stadnika miała przeciętnie z 3 l. 3435×4.01 . Sęp przez 3 lata był reproduktorem w Niwkach, a niedawno został zamieniony na Zucha. Tę zamianę uważam za pożyteczną dla obu stron, gdyż stadniki te są w jednym typie i z tego samego prądu. Zatem po tej kombinacji można spodziewać się dużego wyrównania obydwóch obór. Właściwie dopiero teraz pobyt Węgrzyna w Niwkach może być usprawiedliwiony, gdyż w tej oborze znalazł się Zuch. Każdy inny stadnik, a tembardziej wywodzący się z obcego prądu byłby dla Niwek daleko mniej odpowiednim, gdyż nie tylko nie przyczyniłby się do utrwalenia typu, ale wręcz odwrotnie mógłby jedynie osłabić konsolidację typu. Poza tem niema z innego prądu stadnika, któryby pochodził po tak mlecznej krowie jak Zazula.

Na tem kończymy omówienie prądu Gładysza.

Miejsce Kalifa w oborze boguszyckiej zajął stadnik Figlarz, sprowadzony ze szkoły rolniczej w Kobiernicach (Małopolska Zachodnia). Figlarz urodzony był w r. 1921 po Fali i Toporze z Rajska, ten ostatni zaś pochodził po Toporze Rzeźbionym i krowie z Jodłownika, pochodzenie której bliżej nie jest znane. Topór Rzeźbiony pochodził z włościańskiej hodowli¹⁾, a nagrodzony był dużym złotym medalem w r. 1913 na wystawie w Wiedniu. Matka Figlarza Fala miała dłuższe pochodzenie. Na podstawie rodowodu za prof. R. Prawocheńskim można byłoby przypuszczać, że ta krowa wykaże się wysoką wydajnością mleka, gdyż jest zimbredowana na fryzjskiego stadnika Rejenta, którego spotykamy w 5 i 6 pokoleniu 3 razy. Jednak los zrzucił inaczej. Wydajność roczna Fali za r. 1923 wynosiła tylko 1884 kg mleka przy procencie tłuszczu 3.80.

Nie wiadomo tylko na jakiej podstawie mleczność tej krowy Związek Białostocki podaje 3965×4.25 . Rodowód Figlarza może nas mniej obecnie intere-

¹⁾ Podobno pochodzi po Toporze 265 z linii Rejenta (fryza). „Przegląd Hodowlany“ 3—5. 1929.

¹⁾ Fotografia na okładce.

Światowid 661 MTR
Muzyka 168^{II} 2 l. 2965×4.17

Magnat 64^I Z. B.
Malina 23^I 1 r. 2876×3.84

Oberek 45^I 26.I.24 93
Dakota 194^I 3 l. 2655×4.07

Figlarz 17^I 28.VI.21 80
Fala 527 MTR 1 r. 1844×3.80

Orlik 35^I 26.X.23 87
Estrada 2^I 3 l. 4393×4.01

Odyniec 52^I 5.XII.23 85
Antyleza 276^{III} 3 l. 2118×4.16

Ponton 66^I Z. B.
Izbica 220^{II} 3 l. 3520×3.84

Herb 111^I 3.XII.28 91
Nagietka 218 M.T.R 2 l. 3982×4.00
(Zatory)

Komtur 97^I 13.III.28 84
Korona 847^{III} 2 l. 2965×4.08

Ruryk 75^I Z. B.
Róża 133^{II} Z. B. 3 l. 4258×4.00
Huragan 164^{II} 15.XI.23 85
Hala 992^{III} 2 l. 3237×3.89
(Golice)

Łucznik 132^{II} 28.III.28 75
Łania 235^{II} 3 l. 2554×3.88
(Spała)

Nadziak 93^I 29.III.28 90
Nana 694^{II} 4 l. 4334×3.99
(Karnkowo)

Namiestnik 109^I 16.III.29 82

Nana 694^{II} 4 l. 4334×3.99
Jarema 126^{II} 7.II.28 80
Jagoda 272^{II} 3 l. 3759×3.95
(Ostrów Łaski)

Indygenat 115^I 25.IX.28 90
Imcia 371^{II} 3 l. 3753×4.03
(Chodów)

Bohun 76^I 19.I.27 82
Baśka 736^{III} 3 l. 2569×4.14
(Roś)

Komar 98^I 23.X.27 82
Katja 373^{II} 3 l. 3041×4.20
(Wacławów)

(Góry)

Zagłoba 111^{II} 1.I.25 97
Nagietka 405^{III} 3 l. 3638×3.58
(Straszkówce)

Kuglarz 66^I 22.XII.25 85
Kukulka 123^{II} 1 r. 2434×3.81

Podbój 74^I 12.IV.26 83
Pociecha 407^{III} 3 l. 3298×3.99

Rogacz 103^{II} 3.VIII.36 82
Rajfurka 289 ob. 1 r. 2636×3.78
(Maków)

Kuba 86^I 26.VII.27 85
Kurtyna 38^I 3 l. 3115×3.99
(Pilichowo)

Ukłon 117^I 21.VIII.27 92
Ulma 705^{II} 3 l. 3147×3.85
(Raciborowice)

Markiz — 13 XII.27 —
Matrona 210^{II} 3 l. 2633×3.88
(Stawiska)

Neron 99^I 9.XII.27 78
Niagara 37^I 5 l. 3359×4.00
(Wójcza)

Narcyz 101^I 24.X.28 76
Niagara 37^I 5 l. 3359×4.00
(Kwasów)

Kurdesz 108^I 13.I.29 79
Kurtyna 38^I 3 l. 3115×3.99
(Biskupie)

Bartosz 96^I 1.III.26 85
Basia 785^{II} 3 l. 3277×4.39
(Roś)

Faraon 122^{II} 10.II.27 83
Faraonka 901^{III} 3 l. 4407×3.72
(Roś)

Sławomir 121^I 6.IV.28 94
Sława 364^{II} Z. B. 3 l. 4574×4.04
(Bończa)

Magnez 123^I 23.I.30 82
Monna 38^I Z. B. 1 r. 3089×4.03
(Witkowizna)

Walor 165^{II} 21.III.30 78
Warta 800^{II} 2 l. 3567×3.74
(Jabłoni)

Elektor 13.VIII.30
Elka 236^{II} Z. B. 3 l. 4584×3.78
(Radziemice)

Polonus 110^I 2.XII.28 87
Polonja 46^I 3 l. 3518×5.18
(Ozorzyn)

Drozd 95^I 5.VI.28 81
Dobrana 436^{III} 3 l. 2527×4.17
(Parzniewice)

Bystrzyk — 24.IX. —
Bylinka 3 l. 2179×3.50
(Wola Drzazgowa)

Sułtan 105^I 22.VI.29 89
Sulima 52^I 2 l. 3185×4.36
(Wieprzowe Jezioro)

Hetman 116^I 31.V.30 80
Hibcia 51^I 2 l. 3648×4.01
(Bąkowa Góra)

Karmazyn 155^{II} 22.I.30 75
Kabina 595^{II} 4 l. 3838×4.05
(Trościaniec)

Waćpan 154^{II} 17.I.30 82
Wiewiórka 3^{III} 3 l. 3866×3.95
(Tarnawatka)

Herszt 120^I 15.VI.31 76
Hibcia 51^I 2 l. 3648×4.01

sować, gdyż o stadniku tym możemy sobie wyrobić dokładne pojęcie na podstawie jego potomstwa. Przelewał on dobrą budowę o wyraźnie mięsnych formach oraz niską wydajność mleka.

Kupno materiału zarodowego po Figlarzu odpokutowały niektóre obory. Z obory w Mużyłowie usunięto po dwóch laktacjach córki Figlarza z powodu niskiej wydajności mleka. Z innych znów obór musiano zrobić to samo z krowami po synach Figlarza Odyńcu i Oberku. Stadniki te obniżały wydajność córek w porównaniu do matek prawie o 1000 kg. Wartość pierwszego stadnika określiam na $1642 \times 4,00$, drugiego na $1762 \times 3,75$. Coprawda matki tych stadników też nie były wybitne pod względem wydajności mleka, bo Odyńiec pochodził po krowie Antytezie, która dała przeciętnie przez 3 lata 2118 kg mleka o 4.16% tłuszczu, matka zaś Oberka krowa Dakota, która również była matką Łotra, dawała rocznie 2655 kg mleka przy 4.07% tł.

Z krowami o wysokiej wydajności mleka mógł Figlarz dać stadnika, któryby przekazywał swemu potomstwu dobrą wydajność. Tak z Estradą, o której była wyżej mowa, dał Figlarz stadnika Orlika, wartość którego określiam na 3587×3.86 . Nadmienić należy, że u wszystkich dotychczas zbadanych stadników po Figlarzu indexy mleczości i procent tłuszczu wypadają mniejsze w porównaniu do wydajności matek co jest zgodne z twierdzeniem dr. Czai, że Figlarz obniżył nie tylko wydajność mleka, ale i procent tłuszczu. Nie znaczy to jednak, aby z całą bezwzględnością należało tępić ród Figlarza. Najlepszym dowodem tego jest stadnik Orlik, który odziedziczył po matce dobrą wydajność mleka, a po ojcu dobrą budowę i silne umięśnienie, czego na ogół brakuje bydłu czerwonemu polskiemu województwa centralnych. Przykład Orlika wskazuje nam również i na to, że po synach Figlarza, którzy obniżyli wydajność mleka, mogą być względnie „mleczne” stadniki, o ile pochodzą one po wybitnie mlecznych krowach.

Do rozpowszechnienia krwi Figlarza przyczyniły się głównie trzy obory: Straszków, Wiśniewa i Wieprzowe Jezioro. Straszków posiada materiał żeński, pochodzący po krowach z Małopolski, które podobno pochodziły z Jodłownika.

Sztuki te wyróżniały się silną budową, dobrem umięśnieniem i wysoką wydajnością mleka, a zatem przedstawiały ten pożądany typ, do którego dążą obecnie związki hodowców bydła c.-p. W Straszku przez dłuższy czas był reproduktorem Oberek i stąd wyszły stadniki Nadziak i Namiestnik, matka których Nana miała przeciętnie za trzy lata 4334×3.99 , a także Jarema, pochodzący po

Jagodzie (za 3 l. 3759×3.95) i Indygenat syn Imci (za 3 l. $3753 \times 4,03$).

Wiśniewa była oborą, która po likwidacji Boguszyc chwilowo zajęła miejsce czołowej obory, produkującej byki. Tak poważne miejsce wśród obór c.-p. Wiśniewa zawdzięcza temu, że wcześniej od innych zaprowadziła u siebie kontrolę mleczości i sprowadziła z Boguszyc stadniki: Kalifa i Orlika.

W Wiśniewie jeszcze przed wojną rozpoczęto hodowlę bydła czerwonego, przekrzyżowawszy w pierw miejscowe pogłowie dwoma stadnikami śląskimi, a następnie używano stadniki częściowo kupne rasy czerwonej polskiej, częściowo swego chowu. Wyjściowy materiał żeński składał się z krów różnego typu i rasowości, były tutaj i czerwone, kupowane na jarmarkach od włościan i podrasowane simentalery, holendry i oldenburgi. Wobec tego w rodowodach stadników, pochodzących z Wiśniewy w linjach żeńskich w 3—4 pokoleniu można spotkać stadniki rasy śląskiej, a w pokoleniu 4—5 różnorodne krowy. Drogą selekcji na exterieur obora została wyrównana w typie i umaszczeniu bydła czerwonego polskiego. Wiśniewa może być przykładem, jak w stosunkowo krótkim czasie, używając stadniki rasy czerwonej polskiej można dojść do ujednostajnienia pogłowia w oborze.

Ten fakt podkreślam dlatego, że wiele osób, chcąc przejść na bydło czerwone polskie, zaczyna od kupna byle jakich czerwonych krów i takiegoż stadnika zamiast tego, aby do już posiadanych i jako tako preselekcjonowanych krów nabyć dobrego czerwonego stadnika. Właśnie w ten sposób przeważnie postępujemy, gdy chodzi o inną rasę.

W hodowli bydła czerwonego polskiego uważane jest dotychczas, że należy zaczynać od zakupna krów. Prawda, są i tacy hodowcy, co kupują od razu dobre czerwone krowy i szybko dochodzą do dobrej obory.

Wracając do obory w Wiśniewie, zaznaczyć należy, że w chwili sprowadzenia Orlika obora ta była dość wyrównana i wyróżniała się lepszym żywieniem krów i wychowem cieląt. Nic też dziwnego, że kiedy do tej obory trafił stadnik „dużego wzrostu, głęboki, o silnej budowie”, jakim był Orlik, to powinien on być dać duże, silne i ładne potomstwo. Dlatego najczęściej w naszych oborach spotkać można stadniki po Orliku. Najpiękniejszym z nich jest Zagłoba. Pochodzi on po krowie Nagietce, zalicencjonowanej do III kat., a pochodzącej po nielicencjonowanej krowie Nr. 178 ob. i stadniku rasy c.—p. Kapralu, synu Miecznika. Przeciętna wydajność Nagietki z 3 lat wynosiła 3638 kg mleka przy 3,58% tłuszczu. War-

Buhaj rasy czerwonej polskiej „Zagłoba” 111^{II} wnuk „Figlarza” 17^I maj. Wiśniewa.

tość Zagłoby określona została przez inż. I. Pajaka na 3725 kg mleka przy 3,84% tłuszczu. Potomstwo daje Zagłoba jednolite, o dobrej budowie. Po nim i krowie Polonji, pochodzi stadnik Polonus, urodzony w Ozorzynie. Polonja jest córką Polki i Fortela II. Ten ostatni stadnik wybitnie podnosił procent tłuszczu u córek. W jego męskich linjach spotykamy stadniki sprowadzone z Boguszyc, w żeńskich zaś linjach są krowy wychowane w Mchówku, skąd ten stadnik pochodził. Niestety po Fortelu nie pozostało męskie potomstwo i jedyną drogą utrwalenia wysokiego procentu byłoby łączenie Polonusa z córkami Fortela, tembardziej, że Polonja pod względem procentu jest najlepszą córką tegoż. Jej przeciętna wydajność z 3 lat równa się $3518 \times 5,18$. Co do tej krowy to miałbym jedno zastrzeżenie, że cieli się ona co drugi rok.

Duże jest prawdopodobieństwo, że Polonus będzie przekazywał wysoki procent tłuszczu, ale to prawdopodobieństwo jest jeszcze dalekie od pewności. Jeżeli procent tłuszczu u bydła c—p. dziedziczy się w sposób podobny, jak to według moich badań ma miejsce u bydła nizinnego, to moglibyśmy powiedzieć, że wartość Polonusa wyniesie około 4,5% tłuszczu, ale

może wahać się od 3,7 do 5,2¹⁾). Jaka w rzeczywistości jest wartość stadnika wykazać może dopiero badanie jego potomstwa. Ażeby czasu nie stracić i ewentualnie wzmocnić procent tłuszczu, należy Polonusa użyć na jego ciotki. Co się tyczy przyrodnych sióstr Polonusa po ojcu, to możnaby pokrywać je stadnikiem z linii Figlarza w celu utrwalenia dobrej budowy lub stadnikiem po Nurku, co uważałbym za właściwsze, gdyż w ten sposób byłby przygotowany grunt dla syna Polonusa.

Prowadząc taki dobór, nie tylko odświeżyłbym krew, lecz wzmocniłbym mleczność, doprowadzając po raz drugi krew Estrady, którą wniósł już Orlik. Tak rozdzielając pracę na poszczególne etapy, należałoby ustalić jedną cechę, nie dążąc do uchwycenia od razu wszystkiego, gdyż to jest mało prawdopodobne.

Następnie z synów Orlika wymienimy Podboja. Stadnik ten pochodził po krowie III kat. Pocięcie,

¹⁾ Po rodzicach o 4% tłuszczu najczęściej spotykany procent tłuszczu będzie się wahał od 3,5 do 4,5, aczkolwiek można trafić na 5,2 i 2,9. Ten ostatni wypadek reprezentuje krowa Grzanka z Boguszyc.

Buhaj rasy czerwonej polskiej „Polonus” Nr. 110¹ prawnuk „Figlarza” 17¹. Ml. matki przec. z 3 lat 3518 kg — 5,18% tł. maj. Ozorzyn.

córcie nielicencjonowanej krowy i stadnika Kosyniera. Przeciętna roczna wydajność Pocięchy za 3 lata wynosi $3298 \times 3,99$.

Podbój był reproduktorem w Wieprzowem Je-

Krowa rasy czerwonej polskiej „Estrada” 2¹. Matka „Orlika” i „Nurka”. Ml przec. z 3 lat 4393 kg — 4,01% tł. maj. Boguszyce.

ziorze. Obora ta stosunkowo niedawno przystąpiła do Związku, ale posiada bardzo mleczny i wyrównany materiał żeński. Za ostatni rok przeciętna roczna wszystkich krów wynosiła 3811 kg — 3,81%. Dobra budowa i wysoka mleczność zrobiły reklamę tej oborze i byczki tam wychowane mają nabywców.

Ze względu na budowę i pochodzenie za lepsze stadniki po Podboju uważać należy Sułtana i Hetmana. Sułtan pochodzi po krowie I kat. Sulimie, wydajność której z 2 lat wynosi średnio $3185 \times 4,36$, Hetman zaś po krowie też I kat. Hibce, przeciętna wydajność mleka której z 2 l. równa się $3648 \times 4,01$.

Poza tem z prądu Figlarza wymienimy Sławomira, syna Pontona i Sławy, córki Kalifa o przeciętnej wydajności z 3 lat $4574 \times 4,01$. Sławomir wyróżnia się piękną i głęboką figurą. Stadnik ten obecnie jest reproduktorem w Bończy. Nie ustępuje mu prawie pod względem budowy, aczkolwiek jest lżejszy stadnik Herb, syn Światowida i Nagietki. Przeciętna wydajność tej ostatniej z 2 lat wynosiła $3982 \times 4,00$. Herb jest zimbredowany na Topora Rzeźbionego, gdyż Nagietka jest córką tego stadnika. Dziadkiem

Piast 2^I 29.VIII.19 82

Wampir 27^I 27.I.24 96
Warta 198^{II} 3 l. 4029×4.23
(Pukarzew)

Wandal 71^I 31.III.26 92
Warta 198^{II} 3 l. 4029×4.23

Jedyny 58^I 31.V.25 92
Jeleń 211^{II} 3 l. 3507×3.62

Wisus 61^I 31.V.25 83
Wiśnia 557^{III} 3 l. 2970×3.98
(Małków)

Burłaj 69^I 17.I.25 93
Bułanka 551^{III} 3 l. 3501×3.85
(Leśmierz)

Bystry 62^I Z. B. 16.V.24
Bułanka 410^{II} 3 l. 4408×3.90

Pierot 107^{II} 3.III.25 91
Pilica 706^{III} 2 l. 3668×3.79
(Kaliszany)

Sokół 53^I 27.II.25 80
Sikora 408^{II} 3 l. 3435×4.01

Krytyk 83^I 9.II.26 90
Krynica 303^{II} 3 l. 3935×4.25

Litwin 46^I 29.IV.24 77
Litwinka 409^{II} 3 l. 3423×3.87

Kret 81^I 14.VIII.26 90
Krynica II 369^{II} 3 l. 4044×3.95

Senator 85^I 11.3.27 86
Sikora 408^{II} 3 l. 3435×4.01
(Krośńewice)

Rywal 82^I 5.XII.26 80
Rogałka 407^{II} 3 l. 3681×3.98

Faraon 89^I 19.I.27 86
Fara 49^I 3 l. 3009×4.42
(Borowina)

Jędrny 135^{II} 3.II.28 72
Jędza 667^{II} 2 l. 2798×4.10
(Białokrynica)

Lider 170^I 26.XII.28 83
Lida 47^I 2 l. 2979×3.93
(Poloczek)

Satyr 141^{II} 16.XII.28 70
Śliczna 722^{II} 4202×3.99¹⁾
(Dowiatzki)

Wulkan 161^{II} 14.XII.28 75
Warta 145^{II} 3 l. 5117×3.67
(Szczekarków)

Łoskot 124^{II} 2.IX.28 72
Łezka 563^{II} 2 l. 3455×3.92
(Udorz)

Basałyk 142^{II} 5.VI.29 87
Baśka 850^{II} 2 l. 3678×3.77
(Leśmierz)

Galant 112^{II} 23.VII.27 68
Gella 473^{II} 2 l. 3346×3.67
(Konopnica)

Sarmata 117^{II} 27.XII.27 74
Sarenka 454^{II} 2 l. 2895×3.73
(Dobryszce)

Zator 160^{II} 12.IX.29 70
Zalotna 501^{II} 3 l. 3101×4.28
(Roś)

Czaruś — 28.IX.28
Cacana 166^{II} 1 r. 2953×4.26
(Sycyna)

Zawodnik 147^{II} 20.I.29 68
Zawodna 246^{II} 3 l. 2551×4.55
(Dobryszce)

Ziomek 77^I 31.V.27 85
Zima 46^I 3 l. 3562×4.34
(Nowiny)

Numer 119^I 3.IX.29 81
Narew II 1018^{III} 3 l. 4444×4.10
(Straszków)

Elektor 19.XI.28
Elma 852^{II} 1 r. 2421×3.93
(Wrzeszczów)

Uśmiech 118^I 18.VI.29 80
Umyta 542^{II} 1 r. 3174×4.03
(Nowiny)

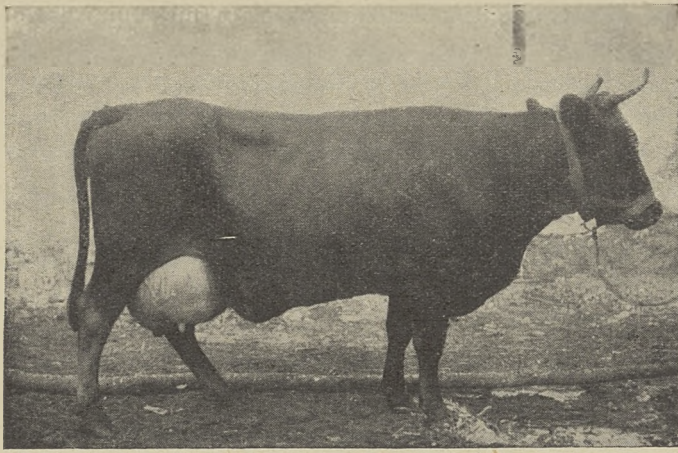
Nagietki ze strony matki jest stadnik Zawrat wprowadzony z Hagermarsz.

Początek trzeciemu prądowi dał stadnik Piast. Jego pochodzenie bliżej nie jest znane. Wiadomem tylko jest, że został nabyty „jako cielak z Serok po krowie dobrej budowy i o dobrze rozwiniętym wymieniu”. (Inform. insp. W. Plewińskiego, który tego stadnika wybrał). Ojcem tego stadnika był jeden ze stadników swego chowu. Część krów tej obory była nabyta z Brańszczyka. Czy matka Piasta pochodziła z Brańszczyka, niewiadomo. W oborze były zmie-

niane numery oborowe, wobec czego nie można identyfikować matki Piasta, która miała w czasie jego kupna szósty numer obory z krową, która w parę lat później przy licencjonowaniu obory w Serokach miała również szósty numer obory. Zatem i o Piaście możemy swój sąd wydawać tylko na podstawie oceny jego budowy i wartości potomstwa. Był to stadnik czerwono-brunatny i silnie podpalany, średniej wielkości, głęboki, nieco płaski, z silnie rozwiniętym podgardlem i ciężkawym łbem, rogi nieduże, u nasady jakby skierowane ku tyłowi, ogólny wygląd żubrowaty, umięśnienie średnie. Piast bardzo dodatnio wpły-

¹⁾ Wydajność mleka za pierwszą laktację z poprawką na wiek.

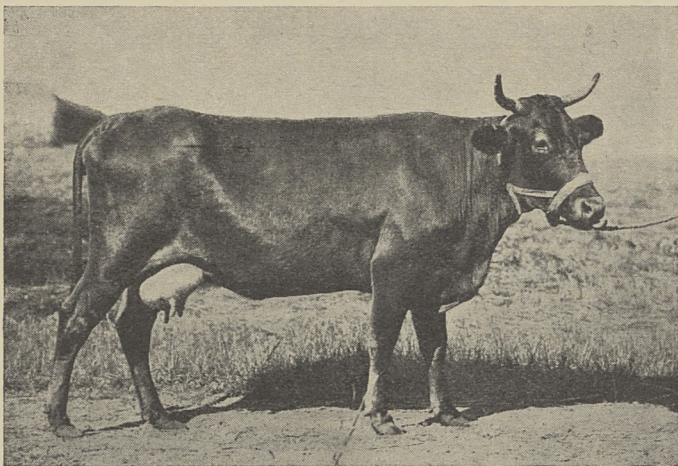
Krowa rasy czerwonej polskiej „Nana” 39^l, córka „Piasta”.
Ml. przec. z 4 lat 4908 kg — 4,08% tł., maj. Niwki.

nał na wydajność córek, podnosząc jednocześnie wydajność mleka i zawartość w niem tłuszczu. Wartość jego określam na $4065 \times 4,14$.

Zapotrzebowanie na stadniki po Piaście wzmogło się po likwidacji obory w Boguszycach i po rozdojeniu obory w Niwkach.

Obora w Niwkach typem swym najwięcej jest podobna do obory boguszyckiej, mając w krowach podkład miejscowych krów kupionych w swoim czasie przez p. Z. Ichnatowicza. Poza Miecznikiem sprowadzonym z Małopolski używane były stadniki miejscowej hodowli. Po wojnie obora została uzupełniona przez kupno krów przy likwidacji czerwonej polskiej obory przez magistrat warszawski. Te ostatnie były mniej wyrównane i odbiegały od krów własnego chowu, były mniej typowe i jaśniej umaszczone. Buhaje chowane były przeważnie po krowach z dawnych linii przedwojennych.

Z liczego męskiego potomstwa Piasta wyróżnić należy pełnych braci Wampira i Wandala, pochodzą-

Krowa rasy czerwonej polskiej „Cyfra” 43^l, córka „Piasta”.
Ml. przec. z 3 lat 3790 kg — 4,34% tł., maj. Niwki.

cych po Warcie. Warta była urodzona w Niwkach w r. 1917, zalicencjonowana była wpięć do trzeciej kategorii, przyczem pochodzenie nie było podane, później przelicencjonowano ją do II kategorii i wówczas jako ojciec Warty podany był Miecznik. Jednak pochodzenie tej krowy po Mieczniku, zdaje się słusznie, inż. P. Szumowski podaje w wątpliwość ¹⁾). Warta była nieduża, harmonijnie zbudowana, czerwono-brunatna, typowa krowa wyróżniająca się wydajnością mleka; przeciętna jej wydajność z 3 lat wynosiła $4029 \times 4,23$. W swoim czasie Warta była najlepszą krową pod względem budowy i mleczości.

Jej syna Wampira pamiętam jako cielę. Było to tak ładne cielę, jak rzadko spotkać można. Później, jako dorosły stadnik, Wampir uzyskał bardzo wysoką punktację za budowę i ładną linię zachował dotychczas. Dobrą budowę i wysoką wydajność Wampir przekazywał swemu potomstwu. Jego wartość użytkową określam na $4481 \times 4,24$. Pod względem przekazywania cech użyteczności potomstwu Wampira należy postawić na pierwszym miejscu. Jedyną wadą tego stadnika było trochę zbyt jasne umaszczenie, które przekazywał on potomstwu. Co gorsza, część potomstwa po nim miała białe plamy. Cechę tę odziedziczył jego syn Senator. Wampir był przez 1 rok reproduktorem w Niwkach, następnie około 5 lat w Borowinie i od maja roku 1931 znajduje się w oborze Pukarzew. Mimo to, że stadnik ten przeszedł przez trzy obory nie pozostawił dotychczas liczego męskiego potomstwa, a to dlatego, że był łączony z krowami, które nie odpowiadały jego wartości, gdyż w Niwkach Wampirem pokryte były gorsze sztuki, a w Borowinie krowy były świeżo skupowane niewyrównane.

Ze stadników o wybitnie mlecznym rodowodzie, pochodzących w prostej męskiej linii po Wampirze wymienić należy jego wnuka Numerę. Matka tego stadnika Narew II miała przeciętnie z trzech lat 4444 kg mleka o procencie tłuszczu 4,10, matka ojca Krynica II również z trzech lat zrzędu dała przeciętnie 4044 kg mleka o procencie tłuszczu 3,95, wydajność matki dziadka Warty, jak podałem wyżej, również przekraczała cztery tysiące litrów i 4% tłuszczu. Niestety Numer nie odziedziczył budowy, ani po ojcu Krecie, ani tembardziej po Wampirze.

Z synów Wampira, wychowanych w Borowinie wyróżniamy Faraona i Lidera, które pochodziły po krowach, kupionych w Jodłowniku (Małopolska Za-

¹⁾ Nie jest wykluczone również, że data urodzenia tej krowy mogła być omyłkowo wpisana. Podczas wojny światowej księgi oborowe zaginęły i dopiero po ponownym przystąpieniu do związku pochodzenie krów było ustalone z pamięci.

chodnia). Obie te krowy są córkami znanego w krakowskim związku stadnika Zazula 574 MTR.

Zazul pochodził po Bohunie i Zazuli. W księgach rodowych pochodzenia Bohuna nie podano. Zazula była urodzona w Jodłowniku po stacyjnym stadniku Kołdrze, o którym wiadomo, że pochodził po rodzi-
cach czerwonych włościańskiej hodowli, matka zaś Zazuli Kokietka I ma dłuższy rodowód i po ojcu wy-
wodzi się z linii Rejenta, a ze strony matki spotykamy stadnika Starostę. Przeciętna roczna wydajność Za-
zuli za dwa lata (1927 i 1928) wynosiła 2613 kg mleka o procencie tłuszczu 3,95.

Fara, córka stadnika Zazula, a matka stadnika Faraona miała przeciętnie za 3 lata 3009 kg mleka o procencie tłuszczu 4,42. Pochodzi ona po krowie Borówce II, przeciętna wydajność której z dwóch lat wynosiła $2519 \times 4,06$. Rodowód Fary wykazuje inbred na stadnika Starostę 1.

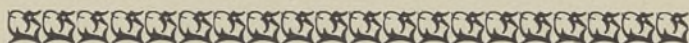
Drugi z wymienionych wyżej synów Wampira pochodzi po krowie Lidzie, której przeciętna roczna wydajność z dwóch lat wynosiła $2979 \times 3,93$. W tym wypadku stadnik Zazul obniżył procent tłuszczu, gdyż Zima, matka Lidy, miała przeciętnie rocznie z dwóch lat $2666 \times 4,45$.

Pełny brat Wampira stadnik Wandal był przez krótki czas reproduktorem w Niwkach i padł na chorobą Bolingera. Pod względem budowy był on gorszy od Wampira, jednak miał bardzo wysoką punktację bo aż 92 punkty. Wandal ze swoją przyrodnią siostrą ze strony matki — Wartą II dał stadnika Wulkan. Przeciętna wydajność Warty II z trzech lat równa się $5117 \times 3,67$. Pod względem wydajności mleka Warta II zajmowała w swoim czasie pierwsze miejsce¹⁾ w związku warszawskim. Co do budowy, to Wulkan pozostawiał dużo do życzenia, brakowało mu bowiem w młodym wieku szerokości i głębokości tułowia. Niewykluczone, że budowa ta raczej powstała pod wpływem warunków zewnętrznych.

Kończąc na tem omówienie prądów stadników rasy czerwonej polskiej, jestem daleki od myśli, że wyczerpałem poruszone tutaj zagadnienia doboru stadników i potrafiłem naprawdę wyróżnić najlepsze z nich. Jedynie szczegółowe obserwacje nad rozwojem i wydajnością potomstwa mogą wykazać rzeczywistą wartość stadników. Ja zaś będę uważał swoje zadanie za wypełnione, jeżeli mój artykuł przyczyni się do powiększenia zainteresowania sprawą doboru stadników i ułatwi wyróżnienie z pośród nich wartościowych.

¹⁾ Obecnie została zwyciężona przez krowy: Zazulę, Doskonałą i Nanę.

W tem miejscu uważam za swój miły obowiązek wyrazić serdeczne podziękowanie p. H. Pniewskiej, sekretarce Związku za wydatną pomoc przy wypisywaniu rodowodów oraz inspektorowi tegoż Związku p. M. Malickiemu za podanie uwag co do budowy stadników i ich potomstwa.

Inż. Witsman.

O paszy AJW.

W ostatniem trzechleciu szerokie zastosowanie w Finlandji znalazło przygotowywanie na okres zimowy paszy, t. zw. AJW, polegającej na przechowywaniu roślin pastewnych przy pomocy odczynnika AJW¹⁾. Poniżej podajemy w streszczeniu zasady przyrządzania tej paszy i wyniki uzyskane w doświadczeniach przy jej skarmianiu, jako wyciąg z odczytu dr. Arthura Virtanen, profesora Politechniki w Helsinku.

Jeżeli przechowywać paszę w t. zw. silosach pod ciśnieniem silnej prasy, to zachodzą w niej wielkie zmiany w kierunku zmniejszenia ilości substancji odżywczych, co się dzieje częściowo na skutek oddychania komórki roślinnej, a przede wszystkim pod wpływem działania enzymów. Oddychanie komórek pociąga za sobą ogrzewanie się masy. Oddychanie to można zredukować do minimum, używając silnej prasy i rozdrabniając paszę. Jednak takim postępowaniem nie można powstrzymać działania enzymów.

W silosach ciała białkowe rozkładają się na aminokwasy, z których stopniowo wydziela się amonjak. Z węglowodanów otrzymuje się przede wszystkim kwas mlekowy, kwas octowy, kwas węglowy i w niewielkiej ilości kwas masłowy, oraz alkohol i wreszcie wodór.

¹⁾ Tą sprawą zainteresowano się również w Niemczech i z inicjatywy prof. Fingerlinga i innych zbadano szereg kwasów nieorganicznych oraz organicznych, w celu zastąpienia kwasów powstających przy zakiszaniu paszy. Po 5-letniej pracy ułożono mieszankę kwasów, oprócz której niezbędnym jest przy zakładaniu silosu cukier, względnie melasa ($\frac{1}{2}$ kg cukru na 1 q zielonej masy). Niemcy, jak również Finowie, jako główny składnik mieszanki kwasów używają kwasu solnego. Również zgodnie wypowiadają się przeciw budowaniu wież amerykańskich, a obchodzą się dołami o drewnianych bokach, głębokości 2 m. Przypnać jednak należy, że Finowie ułożyli trafniej mieszankę, lecz niestety, jak powiadają Niemcy, z wynalazku Finnów korzystać poza Finlandją nie można wobec zbyt uciążliwych warunków, stawianych przez wynalazców.

Mimo to jest bardzo ciekawe zapoznanie się z pierwszego źródła ze zdobyczami, osiągnięciami w Finlandji, gdyż w tych ciężkich czasach, które przeżywa obecnie hodowla, może to przyczynić się do wynalezienia tanich sposobów konserwowania paszy, co dałoby możliwość utrzymania wysokiej produktywności bydła przy obniżeniu do minimum dawek paszy treściwej. (Red.)

Przy suszeniu siana straty białek są również duże. Flora bakteryjna, a także smak i zapach, powstałe w czasie rozkładu w silosach mogą ujemnie wpływać na jakość mleka. Owych strat białek i ujemnych stron przechowywania pasz w silosach możemy uniknąć w prosty, a zarazem radykalny sposób, a mianowicie przez użycie odczynnika AJW kwasowość świeżej trawy, po umieszczeniu jej w zbiorniku, wzrasta w tak znacznym stopniu, że pH²⁾ jest mniejszy od 4. Przy takiej kwasowości enzymy rozkładające białka komórki roślinnej i flory bakteryjnej tracą swoją siłę działania, dzięki czemu zatrzymuje się rozkład ciał białkowych. Z drugiej strony obecność większych ilości kwasów może powodować również rozkład białek, które u rozmaitych roślin do pewnego stopnia różnią się między sobą pod względem odporności na wyższy stopień kwasowości. Np. tymotka (*Phleum pratense*) bardzo dobrze wytrzymuje kwasowość pH=4,1, podczas gdy koniczyna łąkowa (*Trifolium pratense*) bardzo słabo. Kiedy natomiast wskaźnik pH jest mniejszy od 4, czyli stopień kwasowości nie przekracza pewnej granicy, to białka wszystkich tych roślin pozostają niezmienione.

Rozkład węglowodanów zmniejsza się bardzo w wyniku działania kwasów, skutkiem czego zachodzą tylko nieznaczne straty wymienionych substancji, a kwas mleczny powstały z pentanów, zwiększa pożywność paszy.

Oddychanie komórki roślinnej znacznie się zmniejsza przy niskiej wartości pH, skutkiem czego w głębokich zbiornikach można przechowywać paszę, nie rozdrabniając jej, przyczem temperatura prawie nie podnosi się, jeżeli zbiornik jest starannie przykryty i powietrze nie dostaje się do niego z boków.

Jeżeli w paszy AJW wymagana kwasowość początkowa jest dostatecznie wysoka, to bakterie gnilne i kwasu masłowego nie mogą się rozwijać, w wyniku czego witaminy nie są niszczone. Dodanie zatem odpowiedniej ilości płynu AJW powoduje, że straty substancji odżywczych paszy są prawie niedostrzegalne, jeżeli oczywiście nie wystąpią pleśń lub inne pokrewne im pod względem działania niszczyielskiego organizmy. W niektórych doświadczeniach, w których nie występowały czynniki niszczyielskie, strata substancji organicznych wahała się od 0—4%.

Ponieważ pleśń rozwija się najlepiej przy pH=3—4, to jest rzeczą pierwszorzędną wagi zabezpieczenie przed nią paszy. Pleśń może się rozwijać

tylko przy dostępie powietrza. Jeżeli pasza jest soczysta, nakrycie jej staranne, to szkody spowodowane pleśnią będą nieznaczne. W roku ubiegłym (1930—1931) straty paszy stąd powstałe były minimalne, albo też wogóle ich nie było.

Niektóre ciała organiczne posiadają własność niszczenia pleśni i dlatego w tej dziedzinie można dużo zdziałać w kierunku ulepszenia metod zabezpieczania paszy.

Przy sporządzaniu paszy teoretycznie można używać jakiegokolwiek kwasu, byleby tylko wskaźnik wodorowy był mniejszy od 4 (pH < 4). W praktyce jednak nadają się do tego celu tylko niektóre kwasy. Zależy to częściowo od ich ceny, a przede wszystkim od ich fizjologicznego działania. Roztwór AJW zawiera różne kwasy, przede wszystkim zaś kwas solny.

Odżywianie zwierząt paszą AJW nie przedstawia żadnych trudności. Krowy oraz świny bardzo chętnie spożywają tę paszę.

Niektórzy rolnicy mniemali, że kwasy zawarte w paszy AJW niszczą organizm zwierzęcia, jednakże nie znalazło to potwierdzenia. Przedtem, nim zaczęto stosować na szerszą skalę paszę przygotowaną sposobem AJW, zbadano teoretycznie i doświadczalnie wpływ tej paszy na zdrowie zwierząt. Obecnie upływa już 3 lata, odkąd zaczęto odżywiać niektóre krowy dużymi dawkami paszy AJW. Nie pociągnęło to za sobą żadnych zmian chorobowych. Wielka ilość zwierząt domowych w całej Finlandji odżywia się tą paszą już od dwóch lat.

Analizy popiołu z kości dwóch zabitych krów wykazały, że ilość wapna i fosforu po dwuletnim odżywianiu ich paszą AJW okazała się zupełnie normalną.

Jasną jest rzeczą, że badania podobne muszą trwać w dalszym ciągu.

Ponieważ substancje odżywcze paszy AJW przechowują się bardzo dobrze, a zwierzęta chętnie ją spożywają — można wnioskować, jak wielkie jest znaczenie odżywcze tej paszy, jeżeli oczywiście świeża karma wzięta do jej sporządzenia obfitowała w substancje odżywcze. Tak np. pasza AJW, sporządzana z młodej koniczyny zawiera w jednej jednostce pokarmowej (6 $\frac{1}{2}$ kg) 130—160 g strawnego białka, to znaczy, że przeciętnie nieco więcej, niż tego wymaga produkcja mleka. Doświadczenia, wykonane na poszczególnych krowach w czasie okresu laktacji wykazały, że można osiągnąć wielką wydajność odżywiając krowy paszą AJW bez dodawania żadnych pasz treściwych. Np. w majątku agronoma Brotherus krowa Külliki

²⁾ Symbol oznaczający koncentrację jonów wodorowych, która charakteryzuje stopień kwasowości. (*Red.*)

Ogólnokrajowy konkurs nieśności kur.

Zgodnie z uchwałą Zarządu Centralnego Komitetu do Spraw Hodowli Drobii w Polsce podajemy do wiadomości hodowców drobiu użytkowego warunki nowego ogólnokrajowego konkursu nieśności kur, który rozpocznie się 1 listopada r. b. w Rembkowie w nowowytbudowanych kurnikach, odpowiadających wymaganiom dla należytego przeprowadzenia konkursu.

1. Ogólnokrajowy konkurs ma na celu sprawdzenie w drodze publicznej kontroli postępu pracy poszczególnych hodowców nad podniesieniem nieśności kur i wyróżnienie najlepszych wyników drogą przyznania szeregu nagród honorowych i pamiątkowych.

2. Konkurs trwać będzie 11 miesięcy, od 1 listopada 1932 r. do 30 września 1933 r.

3. Na konkurs przyjmuje się stadka kur w ilości 6 sztuk, z których dwie będą zastępcze. Kury zastępcze wyznacza kierownictwo konkursu.

4. Na konkurs przyjmuje się tylko kury wylężone w r. 1932.

5. Do konkursu dopuszczone będą przedewszystkiem stadka kur z pośród ras popieranych, do których należą: zielononóżki, Leghorny i Rhode-Islandy. Kury innych ras przyjęte być mogą tylko w miarę możliwości.

6. Do konkursu wolno zgłosić z hodowli jedno lub więcej stadek.

7. Zgłoszone do konkursu stadka muszą być własnością zgłaszającego.

8. Kury wysłane na konkurs muszą być bezwzględnie zdrowe i wolne od pasorzytów. Zarząd konkursu może nie przyjąć na konkurs stadka, jeżeli istnieje choćby najlżejsze podejrzenie choroby.

9. Udział w konkursie mogą brać hodowcy z całego kraju.

10. Opłata za udział w konkursie wynosi 20 zł. od stadka.

11. Koszty przesyłki kur na konkurs i zpowrotem pokrywa właściciel stadka.

12. Jaja zniesione przez kury podczas przebywania tychże na konkursie stanowią własność zarządu konkursu.

13. Zgłoszone i przyjęte na konkurs stadka należy nadesłać 15 października r. b. frachtem kolejowym pośpiesznym, lub jako bagaż — franco stacja kolejowa Garwolin, w opakowaniu trwałym dającym się użyć bez ryzyka do przesyłki powrotnej.

14. Kury mogą być wysłane na konkurs dopiero po otrzymaniu potwierdzenia przez kierownictwo konkursu, że stadko zostało do konkursu przyjęte.

15. Zgłoszenia udziału należy nadsyłać w terminie do 15 października r. b. pod adresem: Centralny Komitet do Spraw Hodowli Drobii, Warszawa, Kopernika 30, dokąd też należy się zwracać w sprawie ewentualnych dalszych wyjaśnień.

Sądzimy, iż konkurs ten będzie należycie obsesany. Rozumiemy w zupełności, iż udział w tej imprezie powoduje pewne wydatki dla hodowcy, które są jednak nieuniknione przy tego rodzaju zawodach. Każdy hodowca rozumie dobrze, iż wydatek ten jest niewspółmiernie mały z wydatkami jakie ponosi w tym wypadku organizacja, przeprowadzająca konkurs, z drugiej zaś strony udział w konkursie może zapewnić w przyszłości powodzenie hodowcom w nim uczestniczącym.

Uważamy za celowe nadmienić, iż na podstawie wyników konkursu będą przyznane nagrody za stadka najlepsze pod względem ogólnej wagi zniesionych przez nie jaj, oraz szereg nagród za dobre wyniki z uwzględnieniem zimowej nieśności, indywidualnej nieśności i t. d.

Nagrody będą wydawane w postaci pucharów, medali w naturze i dyplomów oraz cennych nagród pamiątkowych.

Zarząd Centralnego Komitetu do Spraw
Hodowli Drobii

W dziale tym umieszczamy adresy tylko hodowców zwierząt domowych prenumeratorów „Przeglądu Hodowlanego” za opłatą zł. 2.

Redakcja.

1. Bydło.

A. Bydło nizinne czarno-białe.

I. Zrzeczenia hodowców.

Związek Hodowców Bydła nizinnego czarno-białego w Warszawie, ul. Kopernika 30, II p. (tel. 442-01).

Wkp. T-wo Hodowców Bydła nizinnego czarno - białego w Poznaniu, ul. Mickiewicza 33, w gmachu Wkp. Izby Rolniczej (nr. tel.: 62-43, 63-84, 63-85).

Pomorskie T-wo Hodowców Bydła nizinnego czarno-sroka tego w Toruniu, plac św. Katarzyny 1 (tel. Toruń 64).

Lubelski Związek Hodowców Bydła w Lublinie, ul. Krakowskie Przedmieście 64 (Syndykat), Skrzynka pocztowa 55, tel. 143.

Związek Hodowców Bydła Województwa Śląskiego st. z., Katowice, ul. Marjańska 17, tel. 3003.

II. Obory.

Majętność Pamiątkowo, powiat poznański, p. i st. kolejowa w miejscu (tel. 7), otrzymała za mleczność obory w r. 1924/25 złoty medal.

Sprenger — Działyń, pow. Gniezno. Obora zarodowa czystej krwi wschodnio - fryzyjskiej na folwarku w Dębnicy w r. 1928/29: 6652,07 kg. mleka o 3,19% tłuszczu.

Ign. Żylicz z Domeny Góra, p. Zamostne (tel. 8), st. kol. Wejherowo-Góra. Obora zarodowa bydła czarno-białego. Przeciętna mleczność w r. 1928/29 od krów normalnych 5235 kg. 3,34%.

Dr. J. Busse z Tupadeł, p. i st. Kcynia. Przec. mleczność w r. 1926/27: 4896 kg. o 3,29%.

F. Czapski z Obry Wkp., p. i st. Golina (tel. Koźmin 4).

Majętność Niepruszewo pow. Grodziski, poczta i stacja kolejowa Otusz (tel. Buk 15). Obora zarodowa.

Majętność Pawłowice, p. i st. Pawłowice (tel. Leszno Wkp. 20).

St. Karłowski z Szelejewa, p. i st. Szelejewo Wkp. (tel. Gostyń 40).

Majętność Strumiany, p. i st. kol. Kostrzyn (tel. 4). Obora zarodowa bydła nizinnego czarno-białego, właśc. St. Broekere.

Majętność Niechanowo, pow. Gniezno, (tel. nr. 1), właśc. L. Żółtowski. Obora zarodowa bydła czarno-białego.

A. Dietsch z Chrustowa Wkp., p. i st. Oborniki (tel. Oborniki 19). Obora czystej krwi wschodnio-fryzyjskiej.

Majętność Sielec Stary, pow. rawicki, p. i st. Jutrosin, tel. Jutrosin 1, (Kasa Dóbr Sieleckich).

Majętność Zalesie, p. i st. Zalesie, pow. Gostyń, (tel. Borek 21 i Zalesie 1), właśc. K. Stablewski.

Majętność Żegocin, powiat Pleszew, telefon Żegocin nr. 1. Obora zarodowa rejestrowana w Wielkopolskiej Izbie Rolniczej.

Wl. Fenrych, Przybroda p. Rokietnica Wlkp. Obora zarodowa czarno-biała nizinna, kilkakrotnie odznaczona medalami W. I. R. za wykazane mleczności.

J. Czarnowski, maj. Łęki, p. Kutno. Przeciętna mleczność obory w roku 1928/29 5400 kg. mleka, przy 3,30% tłuszczu. Obora składa się z 92 krów I kategorii.

Stary Brześć, p. Brześć Kujawski, Ognisko Kultury Rolniczej.

J. Kozuchowski, maj. Brudzyń, p. Brudzew.

B. Bydło krajowe.

I. Zrzeszenia hodowców.

Związek Hodowców Bydła Polskiego (czerwone i białogrzbiety) w Warszawie, ul. Kopernika 30, (tel. 442-01).

Związek Hodowców Bydła Województwa Śląskiego st. z., Katowice, ul. Marjańska 17, tel. 3003.

Śląski Związek Hodowców Bydła Czerwonego i Alpejskiego, Cieszyn, Rynek 12.

II. Obory.

Ferdynand Cybulski, Przytocznica p. Doruchów (tel. 2), pow. Ostrzeszów. Obora zarodowa czerwonego bydła polskiego, wysoka mleczność.

Majętność Bartoszewice, pow. rawicki, p. i st. Jutrosin, tel. Jutrosin 1, (Kasa Dóbr Sieleckich). Największa obora zarodowa bydła krajowego w Wielkopolsce.

Domaniowice, obora zarodowa bydła polskiego. Wysoka użytkowość. Administr. A. Wierzbicki. Warszawa. Grochów-dwór.

Maj. Wacławów, pow. Kozienski, woj. Kieleckie; właściciel Tadeusz Czaplinski w Janowicach, p. Puławy.

Majętność Pawonków, Górny Śląsk, pow. Lubliniec, tel. Pawonków 5. Sprzedaż buhajów.

Br. Borkowski, maj. Szepietowo, p. i st. kolei Szepietowo. Obora zarodowa bydła czerwonego polskiego, nagrodzona na P. W. K. i na Targach Północnych w Wilnie złotymi i srebrnymi medalami.

C. Bydło wschodnio-fryzyjskie czerwono-białe.

Związek Hodowców Bydła Wschodnio-Fryzyjskiego Czerwono-Białego w Warszawie, ul. Kopernika 30, II p. (tel. 442-01).

Związek Hodowców Bydła Województwa Śląskiego st. z., Katowice, ul. Marjańska 17, tel. 3003.

2. Trzoda Chlewna.

Wkp. Związek Hodowców Trzody Chlewnej w Poznaniu, ul. Mickiewicza 33, w gmachu Wkp. Izby Rolniczej (tel. 62-43, 63-84, 63-85).

Pomorski Związek Hodowców Trzody Chlewnej w Toruniu, pl. św. Katarzyny 1 (tel. 64).

Związek Hodowców Trzody Chlewnej w Warszawie, ul. Kopernika 30, II p. (tel. 442-01).

Lubelski Związek Hodowców i Producentów Trzody Chlewnej w Lublinie, ul. Krakowskie Przedmieście 64, skrz. p. 55 (tel. 1-43).

1. Wielka Biała Angielska.

Ign. Żylicz z Domeny Góra, p. Zamostne (tel. 8), st. kol. Wejherowo-Góra.

Majętność Wapno, p. Wapno, pow. Wągrówiec, Zakłady „Solvay”, Tow. z o. p. Warszawa.

Majętność Żegocin, powiat Pleszew, tel. Żegocin nr. 1. Zarodowa chlewnia rejestrowana w Wielkopolskiej Izbie Rolniczej.

Majętność Kwilcz, p. Kwilcz, pow. Międzychód. właśc. Dobiesław hr. Kwilecki.

Majątek Michalewice, poczta Rudki, obok Lwowa, właśc. Dr. Henryk Pawlikowski. Zarodowa chlewnia zarejestrowana w Związku Hodowców Trzody Chlewnej we Lwowie.

Stanisława Krasińska majątek Wola Suchożebrska, poczta Siedlce, skrz. poczt. 57. Zarodowa Chlewnia rejestrowana w Związku Hodowców Trzody Chlewnej w Warszawie.

Stary Brześć, p. Brześć Kujawski, Ognisko Kultury Rolniczej *Budny Antoni*, maj. Bychawa, p. i tel. Bychawa, st. kol. Niedrzwica Duża.

Rostworowski Antoni, maj. Milejów, p. i tel. Milejów, st. kol. Jaszczów.

Rostworowski Antoni, maj. Kębło, p. i tel. Wąwolnica, st. kol. Nałęczów.

Prek Henryk, maj. Łuka, poczta Bukaczowce. Zarodowa chlewnia, zarejestrowana w Związku Hodowców Trzody Chlewnej we Lwowie.

II. Biała Ostroucha.

Majętność Wólka, p. Września, pow. Września, właśc. Treppmacher-Schwanke. Chlewnia zarodowa.

Majętność Strychowo, p. Gniezno, pow. Gniezno, właśc. Alfred Glockzin.

Majętność Krzeslice, p. Pobiedziska, pow. Poznań, właśc. Bern. Brandis.

Majętność Sielec, p. Podobowice, powiat Żnin, właśc. Zofja Unrużyna.

Majętność Bronisławki, p. Kruszewo, powiat Czarnków, właśc. Antoni Prell.

Majętność Koszkowo, p. Borek, powiat Gostyń, właśc. Roger hr. Raczyński.

Majętność Piotrowo, p. Szoldry, powiat Śrem, właśc. L. Szczepkowska.

Majętność Kobylniki, p. Kościan, pow. Kościan, właśc. D. hr. Kwilecki.

Majętność Chelmno, p. Pniewy, pow. Szamotuły, właśc. E. Lehmann-Nitsche.

Majętność Pawłowice, p. Pawłowice, powiat Leszno, właśc. hr. Mielżyńska.

Majętność Strzyżewice, p. Leszno, pow. Leszno, właśc. F. Haertlé.

Majętność Parzęczew, p. Góra, powiat Jarocin, właśc. Fischer-Mollard.

Majętność Rokosowo, p. Rokosowo, pow. Gostyń, właśc. Jan ks. Czartoryski.

Majętność Góra, p. Góra, pow. Jarocin, właśc. Fischer v. Mollard.

Majętność Dobrzyniewo, Dobrzyniewo, p. Wyrzysk, pow. Wyrzysk, właśc. Kujath-Dobertin.

Majętność Ciołkowo, p. Krobia, pow. Gostyń, właśc. dr. Kirchhoff.

Majętność Konarzewo, p. Dopiewo, pow. Poznań, właśc. ks. Jan Czartoryski.

Majętność Zabczyn, p. Rąbczyn, pow. Wągrówiec, właśc. Roman Janta-Połczyński.

Majętność Urbanowo, Urbanowo, pow. Grodzisk (Wlkp.), właśc. Zw. rodziny Żółtowskich.

Majętność Paruszewo, pow. Września, właśc. D. Bozeszewski.

III. Uszlachetniona Krajowa (Westfale).

Majętność Podgradowice, p. Rakoniewice, pow. Wolsztyn, właśc. Karol Linke.

Majętność Czerlin, p. Czeszewo, pow. Wągrówiec.

Majętność Grabianowo, p. Szoldry, pow. Śrem, właśc. Antonina Mańkowska.

Majętność Zbietka, p. Mieścisko, pow. Wągrówiec, właśc. K. Grabowski.

Związek Hodowców Owiec w Warszawie, ul. Kopernika 30, II p. (tel. 442-01).

Majętność Słomowo, p. Parkowo, pow. Oborniki, właśc. Marek Turno.

4. Zwierzęta Futerkowe.

Majętność Dobrzyniewo, Dobrzyniewo, p. Wyrzysk, pow. Wyrzysk, właśc. Kujath-Dobbertin.

Korczewskie Zakłady Hodowli Zwierząt, Dobra Korczewskie, p. Korczew n/Bugiem.

Wiadomości targowe.

Ceny hurtowe produktów hodowli oraz pasz.

za 100 kg w złotych w Polsce*).

Rok i miesiąc	Bydło rogате — żywa waga	Trzoda chlewna — żywa waga	Mleko za 100 kg	Masło	Otręby żytnie	Makuchy		Siano**)	Ziemniaki jadalne**)
						lniane	rzepakowe		
r. 1932 czerwiec . . .	93.00	125.00	21.00	263.00	14.60	22.50	17.75	8.21	4.73
„ lipiec	77.00	116.50	24.50	327.00	13.25	21.00	17.10	6.47	5.16
„ sierpień	75.00	116.00	20.00	342.00	9.22	19.50	16.25	6.07	4.51

Ceny miejscowe płacone producentom **)

	Warszawa	Łódź	Lublin	Wilno	Poznań	Pomorze	Kraków	Lwów	Polska
r. 1932 czerwiec									
wieprz—żywa waga za kg	1,02	0,95	1,00	1,04	0,89	0,91	0,98	0,81	0,98
mleko za litr	0,17	0,18	0,18	0,17	0,14	0,14	0,22	0,19	0,18
jaja za 10 sztuk	0,69	0,63	0,55	0,47	0,66	0,69	0,57	0,50	0,57
r. 1932 lipiec									
wieprz—żywa waga za kg	0,91	0,87	0,93	0,88	0,83	0,85	0,91	0,76	0,89
mleko za litr	0,16	0,17	0,17	0,17	0,14	0,13	0,20	0,18	0,17
jaja za 10 sztuk	0,73	0,74	0,59	0,56	0,70	0,76	0,61	0,52	0,62
r. 1932 sierpień									
wieprz—żywa waga za kg	0,93	0,88	0,91	0,81	0,88	0,92	0,93	0,78	0,90
mleko za litr	0,16	0,17	0,17	0,17	0,13	0,12	0,21	0,18	0,18
jaja za 10 sztuk	0,69	0,69	0,55	0,54	0,67	0,78	0,60	0,54	0,60

Stosunek cen produktów hodowli do cen paszy.

Rok i miesiąc	Stosunek ceny żywej wagi bydła rogatego do ceny					Stosunek ceny ż.w. trzody chlewniej do ceny		Stosunek ceny mleka do ceny					Stosunek ceny masła do ceny				
	otrąb żytnich	makuchów lnianych	makuchów rzepakowych	s i a n a	ziemniaków	jęczmienia	ziemniaków	otrąb żytnich	makuchów lnianych	makuchów rzepakowych	s i a n a	ziemniaków	otrąb żytnich	makuchów lnianych	makuchów rzepakowych	s i a n a	ziemniaków
r. 1932 czerwiec . . .	6,37	4,13	5,24	11,33	19,66	5,00	26,43	1,44	0,93	1,18	2,56	4,44	18,01	11,69	14,82	32,03	55,60
„ lipiec	5,81	3,66	4,50	11,90	14,92	—	22,58	1,85	1,16	1,43	3,79	4,75	24,7	15,57	19,12	50,54	63,37
„ sierpień	8,13	3,84	4,62	12,35	16,65	6,44	25,50	2,16	1,02	1,23	3,29	4,43	37,09	17,54	21,05	56,34	75,83

*) Wiadomości Statystyczne 1932 r. Nr. 19, 22 i 25. (Ceny hurtowe żywności).

***) Wiadomości Statystyczne 1932 r. Nr. 20, 23 i 26. (Ceny miejscowe płacone producentom).

Cena bekonoń w Anglii.

Za 1 ctw. w szylingach. 1 ctw. = 0,508 q.

Kraj pochodzenia	8.VII	15.VII	22.VII	29.VII	5.VIII	12.VIII	19.VIII	26.VIII	2.IX	9.IX	16.IX
Duńskie	49-56	48-56	53-58	59-62	64-66	66-68	66-68	66-68	66-68	66-68	66-68
Szwedzkie	50-54	50-54	53-56	59-60	63-64	65-66	65-66	65-66	65-66	65-66	65-66
Holenderskie	41-53	42-53	41-53	46-54	52-58	51-58	52-58	51-58	57-62	57-62	57-62
Kanadyjskie	50-54	50-54	50-56	54-58	60-62	62-64	60-64	64	64	65-66	66
Estońskie	46-51	47-51	48-51	52-54	57-58	57-58	57-58	57-58	61-62	61-62	61-62
Łotewskie	—	—	48-50	52-54	56-58	56-58	56-58	56-58	60-62	60-62	60-62
Polskie	40-47	40-47	40-47	46-51	50-55	52-57	—	52-57	54-59	54-59	54-59
Rosyjskie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Podaż bekonoń na rynku londyńskim.

Kraj pochodzenia	Ilość centnarów angielskich										
	1-7.VII	8-14.VII	15-21.VII	22-28.VII	29.VII-4.VIII	5-11.VIII	12-18.VIII	19-25.VIII	26.VIII-1.IX	2-8.IX	9-15.IX
Kanada	3.490	3.334	539	1.694	2.252	2.045	1.997	474	2.393	1.307	1.539
Stany Zjednoczone	317	606	384	747	557	11	—	19	28	10	6
Australia	389	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Argentyna	112	45	163	183	67	371	334	355	331	150	79
Dania	20.501	59.249	40.457	34	35.742	37.729	33.130	32.689	30.723	31.093	32.592
Szwecja	4.168	3.683	3.596	3.760	4.823	5.495	5.930	6.177	5.369	6.225	5.831
Holandja	7.257	7.225	6.786	7.275	8.665	8.435	9.100	7.776	8.193	8.126	8.083
Polska	15.291	18.630	15.860	19.223	16.592	17.147	13.928	14.030	15.606	16.666	24.010
Rosja	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Łotwa	82	1.570	103	116	138	399	258	195	103	153	122
Estonja	3.200	—	1.325	1.228	906	860	—	317	702	650	—
Litwa	5.601	—	11.977	8.372	3.963	—	8.205	3.004	2.730	1.595	3.089
Ogółem	60.408	94.342	81.195	42.637	73.705	72.492	72.882	65.036	66.178	64.975	75.341
W tym samym okresie:											
1931 r.	72.164	43.365	85.309	49.285	12.623	108.835	66.992	71.748	63.267	72.175	58.696
1930 r.	62.065	62.304	65.894	62.086	23.698	54.919	63.283	42.925	32.993	54.750	48.619
Ubjó w tygodniu:											
Dania	134.256	122.278	116.648	112.483	117.520	114.039	116.922	118.418	116.025	121.323	132.263
Polska	24.817	21.334	22.725	19.205	18.606	20.490	24.535	22.105	26.530	25.530	22.745
Szwecja	6.395	6.147	5.600	7.628	8.226	7.924	7.795	7.728	7.658	7.509	7.242
Holandja	15.132	15.396	13.386	15.098	17.016	17.463	—	19.365	21.099	25.001	29.875

Podaż trzody chlewnej na rynku wiedeńskim.

	19.VII	26.VII	2.VIII	9.VIII	16.VIII	23.VIII	30.VIII	6.IX	13.IX
Dowieziono ogółem	11.412	10.677	11.688	11.777	10.483	10.236	11.774	11.002	10.935
w tem: z Polski	3.235	4.000	3.751	4.944	4.913	4.319	5.958	4.850	5.221
	(28,35%)	(37,47%)	(32,93%)	(41,98%)	(46,87%)	(42,19%)	(46,36%)	(44,08%)	(47,74%)
Z wewnątrz kraju	3.821	2.910	2.289	3.025	1.630	1.841	2.382	2.606	1.741

Cena pasz treściwych.

Notowania Giełdy Zbożowej. Cena za 100 kg w złotych. Parytet wagon Warszawa.

	30.VI	7.VII	14.VII	21.VII	28.VII	4.VIII	11.VIII	18.VIII	25.VIII	1.IX
Otręby żytnie	14,75	14,25	13,25	13,25	10,50	9,50	9,75	8,75	8,75	8,75
" pszenne „Schale”	14,75	14,50	13,25	14,00	13,75	13,25	14,25	12,75	12,25	11,75
" " średnie	14,25	13,25	14,50	13,25	13,25	12,75	13,25	12,25	12,25	11,75
Makuchy lniane	22,50	21,50	21,50	20,50	20,00	19,50	19,50	19,50	19,50	19,50
" rzepakowe	17,75	17,75	17,75	16,75	16,25	16,25	16,25	16,25	16,25	15,75
" słonecznikowe	18,25	18,25	18,25	16,75	16,25	16,25	16,25	16,75	16,75	16,75

N a b i a ł. Rynki krajowe.

Nabiałowa Komisja Cennikowa w Warszawie podaje ceny:

Mleko za 1 liter w hurcie	od 18.VII	od 26.VII	od 24.VIII
Loco stacja nadawcza	0,23	0,18	0,18
" " Warszawa	0,25	0,20	0,20

Masło 1 kg h.	od 15.VII	od 19.VII	od 29.VII	od 4.VIII	od 10.VIII	od 13.VIII	od 24.VIII	od 6.IX
Wybor. luksusowe I gat.	3.10	3.40	3.20	3.00	3.20	3.40	3.20	3.40
Mlecz. deserowe II "	2.70	2.90	2.80	2.60	2.80	2.80	2.60	2.80
" solone	2.80	2.90	2.80	2.60	2.80	2.80	2.60	2.80
Osełkowe	2.50	2.50	2.50	2.30	2.50	2.50	2.30	2.50

Do cen hurtowych można doliczyć w sprzedaży detalicznej 15% zysku.

Rynki zagraniczne.

BERLIN.

Ceny w markach niemieckich za 1 kg

Masło:	23.VII	30.VII	6.VIII	16.VIII	26.VIII	27.VIII	3.IX
I gatunek	2.16	2.16	2.06	2.06	2.06	2.14	2.22
II "	1.96	1.96	1.86	1.86	1.86	1.94	2.02
odpadkowe	1.82	1.82	1.72	1.72	1.72	1.80	1.84
Jaja za 1 szt. w fenigach:	14.VII	28.VII	4.VIII	11.VIII	18.VIII	25.VIII	5.IX
niemieckie, wagi ponad:							
65 g	8,0	8,0	7,75	7,75	8—8,25	8,75	9,25
60 "	7,0	7,25	7,0	7,25	7,5—7,75	8,25	8,75
53 "	6,25	6,75	6,5	6,5	6,75—7	7,5	8,25
48 "	5,75	5,75	5,75	5,75	6—6,25	6,75	7,75
polские świeże normalne	od —	—	4,5	—	—	—	—
do —	—	—	5,0	—	5,75	—	—

LONDYN.

Masło za ctw. w szylingach:

najlepsze (niesolone):	8.VII	15.VII	22.VII	29.VII	5.VIII	12.VIII	19.VIII	26.VIII	2.IX	9.IX	16.IX
nowozelandzkie	102—104	106—110	106—110	108—110	106—108	106—110	105—110	106—110	108—112	110—112	112—116
australijskie	98—100	106—108	106—108	104—108	103—108	104—108	103—108	104—108	100—102	106—108	106—110
duńskie	103—104	115—116	120—123	114—115	110—112	114—115	110—112	112—114	124	122—124	124—126
polskie	82—84	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Jaja za 100 szt. w szylingach:

	8.VII	15.VII	22.VII	29.VII	5.VIII	12.VIII	19.VIII	26.VIII	2.IX	9.IX	16.IX
angielskie standard	13 s.—6 d.	14 s.	13 s.	13 s.	8 s. 9 d.—12 s.	13 s.	13 s.	14 s. 9 d.	13 s.	14 s. 9 d.	14 s. 9 d.
holenderskie brunatne	9 s. 9 d.—11 s. 6 d.	9 s.—12 s. 3 d.	9 s.—12 s.	9 s.—12 s.	8 s. 9 d.—12 s.	9 s.—12 s. 9 d.	9 s.—12 s. 9 d.	9 s. 3 d.—13 s. 3 d.	9 s.—12 s. 9 d.	9 s. 3 d.—13 s. 3 d.	9 s. 3 d.—13 s. 3 d.
polskie niebieskie	6 s. 3 d.—6 s. 6 d.	6 s. 6 d.—7 s.	6 s. 7 1/2 d.—7 s. 3 d.	6 s. 7 1/2 d.—7 s. 3 d.	6 s. 9 d.—7 s. 3 d.	6 s. 9 d.—7 s. 9 d.	6 s. 9 d.—7 s. 9 d.	6 s. 9 d.—7 s. 6 d.	6 s. 9 d.—7 s. 9 d.	6 s. 9 d.—7 s. 6 d.	6 s. 9 d.—7 s. 6 d.
" czerwone	5 s.—6 d.	5 s. 3 d.—5 s. 6 d.	5 s. 4 d.—5 s. 6 d.	5 s. 4 d.—5 s. 6 d.	5 s. 4 1/2 d.—5 s. 6 d.	5 s. 3 d.—5 s. 6 d.	5 s. 3 d.—5 s. 6 d.	5 s. 3 d.—5 s. 6 d.	5 s. 3 d.—5 s. 6 d.	5 s. 3 d.—5 s. 6 d.	5 s. 3 d.—5 s. 6 d.
angielskie standard	19.VIII	15 s.	15 s.	15 s.	10 s. 6 d.—14 s. 3 d.	16 s.	17 s.	18 s.	16 s.	17 s.	18 s.
holenderskie brunatne	9 s. 9 d.—13 s. 9 d.	9 s. 9 d.—10 s. 6 d.	9 s. 9 d.—10 s. 6 d.	9 s. 9 d.—10 s. 6 d.	10 s. 6 d.—14 s. 3 d.	16 s.	17 s.	18 s.	16 s.	17 s.	18 s.
polskie niebieskie	6 s.—7 s. 6 d.	6 s. 3 d.—7 s. 9 d.	6 s. 3 d.—7 s. 9 d.	6 s. 3 d.—7 s. 9 d.	6 s.—8 s.	7 s. 3 d.—8 s. 9 d.	7 s. 3 d.—8 s. 9 d.	7 s. 9 d.—9 s.	7 s. 3 d.—8 s. 9 d.	7 s. 9 d.—9 s.	7 s. 9 d.—9 s.
" czerwone	5 s. 4 1/2 d.—5 s. 7 1/2 d.	5 s. 6 d.—5 s. 9 d.	5 s. 6 d.—5 s. 9 d.	5 s. 6 d.—5 s. 9 d.	5 s. 3 d.—5 s. 9 d.	5 s. 6 d.—5 s. 9 d.	5 s. 6 d.—5 s. 9 d.	6 s.—6 s. 6 d.	5 s. 6 d.—5 s. 9 d.	6 s.—6 s. 6 d.	6 s.—6 s. 6 d.

Handel zagraniczny Rzeczypospolitej Polskiej*).

Zwierzęta żywe, wytwory pochodzenia zwierzęcego oraz pasze.

	T o n n y			Tysiące złotych			T o n n y			Tysiące złotych			
	Czerwiec	Styczeń — — Czerwiec		Czerwiec	Styczeń — — Czerwiec		Lipiec	Styczeń — — Lipiec		Lipiec	Styczeń — — Lipiec		
		1932	1932		1931	1932		1932	1931		1932	1932	1931
Przywóz do Polski.													
Zwierzęta żywe szt.	3.972	9.115	15.509	26	257	750	331	9.446	16.713	14	271	818	
Tłuszcze zwierzęce jałdalne . . . . . tonn	0,0	30	33	0,0	33	41	69	99	65	53	86	66	
Pasze . . . . . "	1.637	12.671	16.351	292	2.205	2.729	1.636	14.307	1.757	311	2.516	3.004	
Wywóz z Polski.													
Konie . . . . . szt.	1.862	15.093	40.360	337	2.579	8.696	1.661	16.759	46.557	352	2.931	9.921	
Bydło rogate	143	5.694	17.496	54	2.575	9.699	0,0	5.694	17.845	0,0	2.575	9.847	
Trzoda chlewna	8.609	61.880	226.555	939	7.494	31.365	15.923	77.803	262.558	1.828	9.322	35.997	
Gęsi . . . . . "	27.616	48.084	92.033	103	210	650	67.466	115.550	142.973	268	478	910	
Mięso świeże, solone i mrożone . tonn	303	2.263	16.278	340	2.598	24.067	292	2.556	17.778	377	2.975	26.226	
w tem:													
Baranie	9,5	276	792	20	539	2.250	29	305	873	55	594	2.441	
Bekony	3.331	27.123	25.917	4.974	34.383	55.316	5.056	32.180	30.103	6.809	41.192	62.872	
Wędliny i szynki	672	4.219	3.702	1.256	8.637	12.155	844	5.063	4.511	1.888	10.525	14.646	
Masło	324	1.026	5.399	861	3.331	25.337	125	1.152	7.601	316	3.647	34.956	
Jaja	5.057	18.338	24.416	6.894	26.697	50.085	3.987	22.325	29.930	5.492	32.179	60.238	
Włosie i szczecina, pierze i puch	110	1.031	722	677	5.912	6.574	89	1.119	829	617	6.529	7.512	

*) Z „Handlu Zagranicznego Rzeczypospolitej Polskiej”.

BYDŁO ROGATE, TRZODA CHLEWNA I OWCE.

Targowisko miejskie w Poznaniu.

	Ceny w złotych za 100 kg żywej wagi								
	19.VII	26.VII	2.VIII	9.VIII	17.VIII	23.VIII	30.VIII	6.IX	13.IX
Woły:									
1) pełnomięsiste, wytuczone, nieoprzęgane	62—70	62—70	68—74	68—76	66—74	—	—	74—78	74—78
2) mięsiste, tuczone, młodsze do lat 3-ch	56—60	56—60	54—62	58—64	56—62	—	—	66—70	66—70
3) mięsiste tuczone, starsze	44—52	44—52	44—52	44—54	42—52	—	—	50—56	—
4) miernie odżywione	38—42	38—42	38—42	38—42	38—42	—	—	44—48	—
Buhaje:									
1) wytuczone, pełnomięsiste	60—64	60—64	60—64	62—68	60—66	60—66	64—68	66—70	60—66
2) tuczone, mięsiste	54—58	54—58	54—58	54—60	52—58	52—58	54—62	56—64	54—58
3) nietuczone, dobrze odżywione, starsze	42—48	42—48	42—48	44—52	42—50	—	44—52	46—56	—
4) miernie odżywione	36—40	36—40	36—40	38—42	38—42	—	38—42	40—44	—
Krowy:									
1) wytuczone, pełnomięsiste	64—70	66—74	66—74	68—76	66—74	66—74	70—74	70—74	68—72
2) tuczone, mięsiste	54—60	58—64	58—64	58—64	56—62	56—62	58—64	58—64	54—60
3) nietuczone, dobrze odżywione	34—42	34—42	34—42	34—42	34—42	34—42	34—42	34—42	30—40
4) miernie odżywione	26—34	26—34	26—32	26—32	26—32	26—32	26—32	26—32	26—30
Jałowizna:									
1) wytuczone, pełnomięsiste	62—70	64—77	68—74	66—76	66—74	66—74	70—76	74—78	74—78
2) tuczone, mięsiste	56—60	58—62	54—62	56—62	56—62	56—62	60—64	60—68	66—70
3) nietuczone, dobrze odżywione	44—52	46—54	44—50	44—52	44—50	44—50	46—52	48—54	50—56
4) miernie odżywione	38—42	40—44	38—40	38—42	38—42	38—42	40—44	44—48	44—48
Młodzież:									
1) dobrze odżywiona	38—42	40—44	38—42	36—38	38—42	38—42	40—44	44—48	42—46
2) miernie odżywiona	34—38	34—38	34—38	—	36—38	36—38	38—40	38—42	36—40
Cielęta:									
1) najprzedniejsze wytuczone	70—80	70—80	80—90	92—100	92—100	92—100	92—100	92—100	100—104
2) tuczone	58—68	58—60	70—76	84—90	84—90	84—90	80—90	80—90	86—96
3) dobrze odżywione	48—56	48—56	60—68	70—80	70—80	70—80	64—72	70—76	76—84
4) miernie odżywione	40—48	40—48	54—58	46—60	46—60	46—60	50—60	56—64	60—70
Owce:									
1) wytuczone, pełnomięsiste, jagnięta i młodsze skopy	60—66	62—70	66—70	60—66	64—70	64—70	66—68	70—72	70—76
2) tuczone starsze skopy i maciorki	52—56	—	—	56—58	60	40—60	54—60	56—60	56—60
3) dobrze odżywione skopy i maciorki	—	40	—	—	—	—	—	—	—
4) miernie odżywione	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Świnie:									
1) pełnomięsiste od 120—150kg żywej wagi	104—108	104—108	100—104	110—114	108—112	108—112	112—116	110—120	124—126
2) pełnomięsiste od 100—120kg żywej wagi	100—102	100—102	96—98	106—108	104—106	104—106	104—110	110—114	118—122
3) pełnomięsiste od 80—100kg żywej wagi	92—98	92—98	90—94	96—104	96—102	96—102	96—102	100—108	108—116
4) mięsiste świnie ponad 80kg żywej wagi	80—86	80—86	78—82	84—90	84—90	84—90	84—90	88—94	96—100
5) maciory i późne kastraty	86—96	86—96	84—92	96—100	96—100	90—96	90—100	100—110	100—110
6) świnie bekonowe	82—86	84—88	90—92	90—96	90—96	90—96	90—96	94—100	100—104